EXAMEN
TEORICO PRACTICO,
QUE LA REAL ESCUELA DE NAUTICA
DEL GREMIO DE MAREANTES
DE LA
CIUDAD DE MATARÓ,
ESTABLECIDA EN EL EDIFICIO
QUE CONSTRUYÒ EN SU ASTILLERO PROPIO,
CELEBRARÁ
el dia 11. de Septiembre de 1798
A LAS 9 DE LA MAÑANA Y 4 DE LA TARDE,
SIENDO SU JUEZ CONSERVADOR EL MInistro de la Provincia D. JOSE DE MELLA,
Y MAESTROS
Primero el Teniente de Fragata graduado Don José Baralt, y Segundo el Alferez de la misma Don José Bassó.

Los Alumnos que se expresan á continuacion, que son todos del cargo del Segundo Maestro Don José Bassó satisfarán, (por hallarse examinados antes de la abertura de la Escuela, los que estan á cargo del Primero) á lo que se les preguntáre en los ocho libros de los Elementos Geometricos de Euclides, Geometria, Trigonometrias plana y esférica, segun el Tratado de Fernandez, Cosmografia, Geografia, y Navegacion.

Con licencia: Mataró Por JUAN ABADAL Impresor.

ESTUDIS

FULLS/82

del Museu Arxiu de Santa Maria

Mataró, abril 2005

FULLS/82

del Museu Arxiu de Santa Maria

Mataró, abril 2005

TAULA

Portada: Capçalera del programa dels exàmens de l'Escola Nàutica de Mataró, celebrats el dia 11 de setembre de 1798.

Edita: **MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA**
Centre d'Estudis Locals de Mataró.
Director: Manuel Salicrú i Puig.
Beata Maria, 3
Tel. 93 790 15 28 (Parròquia de Santa Maria)
Composició i impressió:
Copisteria Castellà. c/ Pujol, 40 - 08301 MATARÓ
Dipòsit Legal: B-15.257-1978 *ISSN* 0212-9248

Amb la col·laboració de

Ajuntament de Mataró
Patronat Municipal de Cultura

Generalitat de Catalunya
Direcció General de Promoció Cultural
Promoció de la Premsa

EDITORIAL

MERESCUT GUARDÓ

No cal pas ponderar la tasca realitzada per Josep M. Pons i Guri, d'Arenys de Mar, en el camp de la història del dret català medieval, particularment del dret canònic i del consuetudinari, o sobre els antics vescomtats de Cabrera i de Bas, o sobre les arrels històriques de la comarca de la Selva. Això mateix podríem dir pel que fa a l'estudi de l'art notarial, la paleografia, les advocacions i patrons locals de diverses poblacions de la comarca, i encara sobre la docència nàutica a Arenys de Mar, i un llarg etcètera. De sobra és ben coneguda la seva producció tractant aquests temes, que ha anat publicant al llarg dels anys, o ha donat a conèixer en revistes especialitzades, i en diccionaris i enciclopèdies. Una tasca que encara avui dia realitza dins d'aquesta etapa nonagenària de la seva vida, minvat d'algunes funcions físiques, és veritat, però pletòric de vitalitat quant a les seves iniciatives de cara a la recerca i la divulgació històrica, en les quals es mostra indefallible.

És també conegut que el nostre amic ha estat objecte de nombrosos homenatges, i guardonat per diferents institucions en el transcurs de la seva llarga vida. Ens referim a la Creu de Sant Ramon de Penyafort del Col·legi d'Advocats de Barcelona (1993), a la Medalla de la Universitat Pompeu Fabra (1998), i, com a més emblemàtica, la Creu de Sant Jordi (1988), que li atorgà la Generalitat de Catalunya. Totes aquestes distincions li han estat concedides en reconeixement dels seus mèrits contrets en el camp de la investigació i l'erudició històrica i jurídica.

Avui, però, Josep M. Pons ha estat distingit amb un altre guardó. Aquesta vegada, per la seva constant i pacient tasca d'organització arxivística desplegada al llarg dels seus anys, molt particularment a l'Arxiu Històric Fidel Fita d'Arenys de Mar. És per això, que el president de la Generalitat de Catalunya, a proposta del conseller de Treball i Indústria, per decret 11/2005 del 25 de gener darrer, li va atorgar la Medalla President Macià, com a reconeixement a tota aquesta dedicació, constància i esperit d'iniciativa.

En recollir la notícia en aquestes pàgines, ens guia la simpatia i l'admiració que sempre hem tingut per l'amic Pons –que en algunes ocasions també ha accedit a col·laborar en les activitats del nostre Museu Arxiu–, i ho fem també per tal de sumar-nos a les innombrables mostres de felicitació que haurà rebut aquests dies d'amics i col·legues, amb motiu de la concessió d'un tan merescut guardó.

EL TRICENTENARI DEL TÍTOL DE CIUTAT, ATORGAT PER L'ARXIDUC CARLES D'ÀUSTRIA, L'ANY 1705, A MATARÓ[1]

Només fa tres anys que Mataró commemorava (molt discretament), el tricentenari de la concessió del privilegi de ciutat que Felip V li va atorgar l'any 1702, previ, però, un donatiu de 3.500 dobles d'or. Enguany, es compleix el tricentenari de la concessió a Mataró d'un altre privilegi de ciutat, el que li va atorgar l'arxiduc Carles d'Àustria, al nom de Carles III, l'any 1705, als inicis de la Guerra de Successió a la Corona d'Espanya (1701-1715).

Ja és sabut que la determinació de Carles II, expressada en el seu testament, de cedir la Corona espanyola a Felip d'Anjou, nét de Lluís XIV de França, no fou pas acceptada per les potències signatàries de la Gran Aliança de la Haia (l'Imperi austríac, Anglaterra, Holanda) que no veien bé que una mateixa dinastia –la borbònica– ocupés alhora els trons de França i d'Espanya. De resultes d'això, l'emperador d'Àustria, Leopold, va reclamar la successió a la Corona espanyola en favor del seu segon fill Carles, arxiduc d'Àustria, que fou proclamat a Viena, l'any 1703, com a rei d'Espanya amb el nom de Carles III.

L'arxiduc Carles d'Àustria, recolzat per aquelles potències, passà de seguit a conquerir per la força el tron que havia reivindicat. D'aquesta manera, s'iniciava a casa nostra la Guerra de Successió, en la qual Catalunya fou no tan solament un dels escenaris principals, sinó que hi acabaria perdent les constitucions i les institucions estamentals amb què es governava el Principat.

Vegem, doncs, la petita història d'aquest privilegi:

El 21 d'agost de 1705 ancoraren davant Mataró cinc vaixells de l'armada anglo-holandesa que formaven l'avançada d'una flota, composta per més de tres-centes naus, que transportava un gran contingent de tropes, artilleria i armes, amb disposició de desembarcar en territori català. També hi anava l'arxiduc Carles d'Àustria, amb la plana major dels exèrcits aliats, de la qual destacava la figura del príncep Jordi, *langrave* de Hessen Darmstad, molt conegut a Catalunya, per haver-ne estat virrei en temps de Carles II. El 24 d'agost els aliats desembarcaren entre el Besòs i Barcelona i, contràriament al que es llegeix a la publicística austròfila, a Mataró el Consell de la

L'arxiduc Carles d'Àustria
(Foto Institut Municipal d'Història. Barcelona)

ciutat es mantingué passiu i, de moment, no es decantà en favor de cap dels dos monarques contendents.

Però el 25 del mateix mes arribà a Mataró una comissió dels aliats demanant que anessin a retre l'obediència a l'Arxiduc; altrament, tindria tots els de la població com a rebels. L'endemà, davant la informació que en el mateix sentit donà al Consell una comissió que s'havia entrevistat amb Jordi Darmstadt, i d'una lletra que reberen alhora d'aquest darrer, exhortant-los a fer-ho amb promptitud, el Consell de la ciutat resolgué de prestar el degut reconeixement a l'arxiduc Carles d'Àustria.

Per complimentar-ho, el jurat en cap Bru Sanromà, acompanyat del rector de Mataró i altres persones de relleu de la ciutat, es traslladà l'endemà

mateix, 27 d'agost, a bord de la nau capitana d'Anglaterra, anomenada *La Gran Bretanya* i posat als peus de l'Arxiduc li prestà la tan demanada obediència en nom de Mataró. No sabem com s'ho feren, però el cas és que aquells comissionats tornaren amb un privilegi, concedint a Mataró el títol de ciutat. Potser fou només una gràcia feta verbalment, sense més, perquè dos dies després el príncep Darmstad demanà a Mataró còpia del privilegi que els havia atorgat el duc d'Anjou (referint-se a Felip V) per a poder enviar-los el que els havia concedit l'Arxiduc. Segons s'explica als acords del Consell, el privilegi fou signat el 5 de setembre, al camp davant Barcelona, en uns moments, doncs, en què les forces aliades encara assetjaven la capital. Com agraïment, el Consell resolgué el 7 del mateix mes trametre a l'Arxiduc 400 terralloners (bracers en funció de sapadors), per més que a la pràctica no calgué enviar-los tots, per tal de coadjuvar a les tasques del setge que els aliats havien format davant Barcelona. Durant aquest setge, Mataró també hi col·laborà amb la prestació de bagatges, cavalcadures i proveïments diversos, i amb gent armada de la població, a les ordres del jurat en cap, fins a la rendició de la plaça.

Pel novembre, una vegada Barcelona en poder dels aliats, va arribar el moment d'enregistrar el privilegi de l'Arxiduc a la Diputació del General. Ara bé, com que les còpies del privilegi que s'han conservat porten la data de l'1 de desembre de 1705, això ens fa pensar que aleshores degueren refer el privilegi atorgat el setembre del mateix any, bé per a modificar-lo, bé per a complir amb algun formulisme de cancelleria.

Sigui com sigui, el privilegi signat per l'arxiduc Carles d'Àustria, com a rei, l'1 de desembre de 1705, resulta bastant semblant al de Felip V. Concedeix a Mataró la prerrogativa de tenir quatre jurats (en lloc dels tres que ja tenia), per a la governació del municipi, i de disposar de dos macers, dos timbalers i dos trompeters, per acompanyar els jurats en els actes que ho requeririen. Faculta els jurats i Consell, per a fer estatuts i ordinacions per al bon govern i administració de la població i atorgar o negar llicències per a edificar, i entendre en qüestions de vies públiques. També concedeix a la ciutat l'exclusiva de posar pes públic, i permís per a construir un moll i, per a aquest efecte, de treure gratuïtament la pedra necessària de terrenys reials. Igualment, dóna als jurats la facultat de nomenar ciutadans honrats, de la mateixa forma que ho feia la ciutat de Girona, i de crear mercaders i corredors d'orella amb les mateixes prerrogatives dels de Barcelona. Unes altres gràcies són l'exempció de l'allotjament de tropes, tal com en gaudien les ciutats de Lleida i Girona i altres del Principat, i l'exempció de lleuda anomenada de Tortosa. Al final, els confirma tots els privilegis atorgats pels reis anteriors, fent constar, a més, que totes aquestes concessions les fa amb el benentès que no s'oposin a les generals constitucions, usos i costums de Catalunya.

En general, com hem dit abans, aquest privilegi resulta molt similar a l'atorgat per Felip V. Remarquem, però, que no hi figura la concessió en favor del batlle de Mataró de la qualitat de sotsveguer del veguer de Barcelona, que duia el primer, i amb això l'estament privilegiat de Mataró tornava a passar sota la jurisdicció del veguer de la capital. Per contra, fem notar que el privilegi de Felip V no incloïa la facultat per part de Mataró de nomenar ciutadans honrats, com ho fa el de l'Arxiduc.

Una vegada Barcelona en poder dels exèrcits de les dues corones borbòniques (14 setembre 1714), i perdudes les constitucions catalanes i les institucions de govern tradicionals, les autoritats filipistes manaren de recollir tots els privilegis, títols i gràcies atorgades per l'arxiduc Carles d'Àustria. Mataró hagué de lliurar, doncs, el privilegi de ciutat i els altres que n'havia rebut. Al final, Felip V manà que tota la documentació aplegada fos cremada privadament, «por lo que conviene –deia– que no quede memoria de tal cosa». La crema s'efectuà l'11 d'abril de 1716 en el saló de Sant Jordi del palau de la Diputació del General o Generalitat, aleshores ocupat per la Real Junta Superior de Justicia y Gobierno, de creació filipista.

Mataró va continuar en endavant amb el privilegi de ciutat atorgat per Felip V l'any 1702,[2] per més que en alguns aspectes anà quedant inoperant a causa de les transformacions que les autoritats borbòniques imposaren en general en el règim de govern i administració local.

J. Ll.

NOTES

1.- Per a més informació sobre el tema, vegeu Joaquim Llovet, *Mataró 1680-1719: El pas de vila a ciutat i a cap de corregiment*, 2ed. (Mataró 2002), 96-104.

2.- L'original d'aquest privilegi, en pergamí i amb el seu segell, es degué conservar malgrat les crides reials fetes pel desembre de 1705 que implicaven haver-lo de lliurar a les autoritats austriacistes. L'any 1777 l'Ajuntament de Mataró, el trameté a l'agent que tenia a Madrid, per produir efectes en un plet que es debatia al Consell de Castella; després, se'n perd el parador. (Arxiu Municipal de Mataró, Acords, 17 novembre 1777).

LA RESTAURACIÓ DE LA CAPELLA DE SANT DESIDERI

El passat dia 19 de març, festivitat de Sant Josep, es va inaugurar la restauració de la capella de Sant Desideri i, ara també, de Sant Josep Oriol.

La restauració de la capella, situada en un indret gairebé desapercebut de la basílica, ha permès de retrobar les característiques i la lluminositat de l'espai, i de valorar el retaule neobarroc, construït l'any 1948, segons traça de Marià Ribas, retaule que incorpora, però, peces i elements procedents d'alguns dels antics retaules destruïts el 1936.

Han tingut cura de la restauració Josep Garrido, Alfons Palau i Xavier Alarcon, col·laboradors del Museu Arxiu, institució que s'ha fet càrrec de les despeses de renovació de la instal·lació elèctrica i de la pintura de la capella.

Els treballs fets han consistit en la neteja general del retaule i de les imatges, que van ésser exposades al Museu Arxiu, protecció de la fusta contra insectes i reposició de policromia i daurats. També s'ha restaurat la reixa exterior, de ferro forjat amb daurats, descoberts durant la neteja.

JOAN ESQUERRA i TUÑÍ, *IN MEMORIAM*

El passat dia 27 de gener ens va deixar el senyor Joan Esquerra i Tuñí, col·laborador del Museu Arxiu i iniciador de l'Arxiu d'Imatges.

El senyor Joan Esquerra va fer els seus estudis a Santa Anna. Després entrà com a aprenent a can Damià, o ferreteria Masriera, a la plaça Xica. Tot seguit passà a treballar a can Domènech, botiga de mobles de la Riera, on aprengué l'ofici d'ebenista. La seva vida laboral finalitzà a l'empresa Fàbregas i de Caralt SA, del carrer de Biada, on exercí de comptable.

Membre de la Federació de Joves Cristians, excursionista i fotògraf de muntanya, el seu interès per la fotografia li féu recuperar, ja jubilat, un conjunt de fotografies antigues, les col·leccions Spà Salarich i Teodor Solà, i moltes altres individualitzades, que donà al Museu Arxiu i, en aquest sentit, es pot considerar com a iniciador del nostre Arxiu d'Imatges.

Durant un temps tingué cura de l'arxiu històric de l'Hospital de Sant Jaume i Santa Magdalena i publicà diversos articles sobre aquell fons.

Que descansi en pau.

Joan Esquerra i Tuñí presentant la seva comunicació a la *I Sessió d'Estudis Mataronins* (1984). MASMM. Arxiu d'Imatges. Fotografia Miquel Sala.

FRANCESC DE P. ENRICH i REGÀS, *IN MEMORIAM*

El senyor Francesc Enrich i Regàs, tot i haver nascut a Barcelona l'any 1907, es considerava mataroní de soca-rel, on residia des de 1916. A Barcelona estudià als escolapis del carrer de la Diputació i després, a Mataró, als Salesians, on cursà estudis de peritatge mercantil. Després entrà a treballar a la Caixa d'Estalvis de Mataró.

Es dedicà al periodisme des de molt jove. Abans de la Guerra Civil fou redactor del *Pensament Marià* i després, entre 1949 i 1953, del periòdic *Mataró*, en una època en què el periòdic no tenia connotacions falangistes. Va ser corresponsal de l'agència EFE (1953-1958), i del *Diario de Barcelona* i de la *Hoja del Lunes* (1963-1971). En aquestes dues publicacions signava amb el pseudònim Víctor Alaroní. A més, publicà articles als nostres *Fulls* i participà en les nostres Sessions d'Estudis.

Francesc de P. Enrich i Regàs en la inauguració de l'exposició *Mataró, ara i abans*, al Museu Arxiu de Santa Maria (1993). MASMM. Arxiu d'Imatges. Fotografia Jaume Sala.

Col·leccionista de postals i de fotografies, especialment mataronines, publicà les monografies *Mataró. Imatges del primer quart de segle* (1986) i *La vida a Mataró al primer quart de segle. Uns records* (1982), totes dues editades pel Patronat Municipal de Cultura.

L'any 1991 donà les seves col·leccions de postals i fotografies al Museu Arxiu de Santa Maria, que constitueixen un dels fons més importants del nostre Arxiu d'Imatges.

Morí el passat 23 de febrer. Descansi en pau.

CONVOCATÒRIA DE LA *XXII SESSIÓ D'ESTUDIS MATARONINS*

El Museu Arxiu de Santa Maria, Centre d'Estudis Locals de Mataró, prepara la *XXII Sessió d'Estudis Mataronins* per al dissabte dia 19 de novembre de 2005.

Per això convoca els estudiosos en qualsevol àrea d'investigació, perquè puguin presentar comunicacions escrites. Hauran de ser inèdites i el seu àmbit geogràfic es limitarà al Maresme. En cas que el nombre total de comunicacions sigui elevat, a criteri de l'organització, es podrà limitar a una sola per participant.

S'hauran de presentar escrites a màquina, a doble espai, sobre fulls DIN A4 (30 línies per 70 espais), deixant un marge a l'esquerra d'uns dos centímetres aproximadament, amb una extensió màxima de 15 pàgines. En qualsevol cas, atès que és molt difícil d'establir el límit en format DIN A4, es considerarà que amb text, imatges i quadres, no podrà superar les vint pàgines del format final de publicació de la Sessió d'Estudis. Si és possible, adjuntar suport informàtic.

En l'acte de la sessió es llegiran els resums presentats i es facilitarà el diàleg-col·loqui. L'exposició dels treballs podrà anar acompanyada de material audiovisual; caldrà, però, especificar-ho en el moment de la tramesa.

El termini de presentació de les comunicacions finalitzarà el dia 5 de novembre de 2005. Podran ser trameses per correu al MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA, carrer de Beata Maria, núm. 3, 08301 Mataró; per correu electrònic (enricsubina@yahoo.es) o bé lliurades personalment al Museu Arxiu (divendres i dissabtes, de 6 a 9 del vespre).

El Museu Arxiu de Santa Maria, amb la col·laboració del Patronat Municipal de Cultura, editarà el conjunt de les comunicacions.

La reproducció en miniatura d'una fragata de guerra, procedent de les antigues escoles de nàutica de Mataró, propietat de l'Ajuntament mataroní, des del 1937 és en dipòsit al Museu Marítim de Barcelona. Joaquim Llovet la documenta tot seguit.

LA MAQUETA DE LA FRAGATA DE GUERRA DE L'ANTIGA ESCOLA DE NÀUTICA DE MATARÓ

El Museu Marítim de Barcelona, que l'any passat va celebrar els 75 anys de la seva fundació, conserva, entre les peces d'interès històric, una reproducció en miniatura d'una fragata de guerra, procedent de les antigues escoles de nàutica de Mataró, que és propietat de l'Ajuntament de la nostra ciutat.

LES ESCOLES DE NÀUTICA DE MATARÓ[1]

Abans que tot, farem una breu síntesi d'aquestes escoles mataronines. La primera s'obrí a l'any 1781 i deu anys més tard hom disposà la seva agregació a l'escola d'Arenys de Mar. Per contra, l'any 1798, l'ordre fou en sentit contrari, és a dir: que l'escola d'Arenys passés a incorporar-se a la mataronina. Per albergar la nova escola resultant, la Confraria de Sant Elm de mariners de Mataró féu aixecar una casa de dos cóssos en terrenys de l'antiga drassana, al carrer de Sant Felicià, i dotà el centre escolar amb material idoni per al seu funcionament. Però abans d'acabar el mateix any, una reial ordre disposà que tant Mataró com Arenys de Mar, tinguessin la seva pròpia escola de nàutica.

Ignorem fins quan durà l'escola mataronina. Allò que sí sabem és que a l'any 1821 s'anà cap a habilitar la «casa nàutica» per restablir-hi l'escola, sota la protecció de l'Ajuntament, com així es féu. Però potser fou per poc temps, perquè l'any 1829, l'Ajuntament de Mataró demanà al rei el trasllat de l'escola d'Arenys de Mar a Mataró. El rei no ho aprovà, però va autoritzar la reobertura a Mataró de l'escola suprimida el 1792, segons que llegim. Aquesta nova escola s'inaugurà l'any següent, també sota la protecció municipal, i, per concessió reial, rebé subvenció de la Junta de Comerç de Barcelona, del dret de periatge. El 1850 hagué de tancar com a conseqüència de la reestructuració que, per reial decret, es féu dels estudis de nàutica a tot l'Estat espanyol.

El 1868 la Junta revolucionària de Mataró –dins l'anomenada Revolució de Setembre– prengué l'acord de restablir l'escola de nàutica local. Però fins dos anys després no es pogué obrir, cosa que es féu en l'edifici de la comandància de Marina, que era el local que abans ocupava l'escola. Poc després (1871), s'anà cap a l'agregació d'aquesta escola a l'establiment lliure de segon ensenyament que l'Ajuntament –a l'empara d'un decret del gener de 1869–, sostenia a les Escoles Pies de Santa Anna, només que les assignatures de pilotatge i maniobra es donarien en el local d'aquella comandància. Aquesta nova situació acadèmica va tenir poca durada a causa de la normativa estatal aprovada l'any 1874 en matèria de centres d'ensenyament i d'estudis nàutics. El nostre Ajuntament tornava a insistir, l'any següent, en la reposició de l'escola de nàutica a la ciutat, però res més en sabem.

EXAMEN
TEORICO PRACTICO,
QUE LA REAL ESCUELA DE NAUTICA
DEL GREMIO DE MAREANTES
DE LA
CIUDAD DE MATARÓ,
ESTABLECIDA EN EL EDIFICIO
QUE CONSTRUYÒ EN SU ASTILLERO PROPIO,
CELEBRARÁ
el dia 11 de Septiembre de 1798
A LAS 9 DE LA MAÑANA Y 4 DE LA TARDE,
SIENDO SU JUEZ CONSERVADOR EL MInistro de la Provincia D. JOSE DE MELLA,
Y MAESTROS
Primero el Teniente de Fragata graduado Don José Baralt, y Segundo el Alferez de la misma Don José Bassó.

Los Alumnos que se expresan á continuacion, que son todos del cargo del Segundo Maestro Don José Bassó satisfarán, (por hallarse examinados antes de la abertura de la Escuela, los que estan á cargo del Primero) á lo que se les preguntáre en los ocho libros de los Elementos Geometricos de Euclides, Geometria, Trigonometrías plana y esferica, segun el Tratado de Fernandez, Cosmografia, Geografia, y Navegacion.

Con *licencia*: Mataró Por JUAN ABADAL Impresor.

Programa d'exàmens de l'Escola de Nàutica de Mataró. Any 1798 (Propietat de Fills d'August Ribas de Mataró).

EL MODEL DE FRAGATA

Abans ens hem referit a la inauguració, l'any 1798, d'una escola de nàutica a Mataró, en un casal que la confraria de mariners de la ciutat féu aixecar en terrenys de la drassana, i que la mateixa confraria tingué cura de proveir del material necessari per a l'ensenyament del pilotatge. Ara, afegirem que aquest material consistí en instruments nàutics, cartes, mapes, taules, bancs, rellotge i també una maqueta de fragata i la taula per assentar-la. Sabem que el cost d'aquesta fragata fou de 461 lliures 1 sou 10 diners, i el de la taula 59 lliures, 17 sous 6 diners, i igualment que el 1810 es pagaren 49 lliures per canons, curenyes i demés pel mateix model d'embarcació.[2]

Quan l'escola cessà la seva activitat, tots aquests materials quedaren en el seu local, propietat del gremi de mar. A les gestions per reobrir el centre l'any 1821, l'Ajuntament arribà a un acord amb els zeladors d'aquell gremi, a fi que facilitessin la «casa nàutica» amb tots els útils escolars,[3] i és de creure que amb ells aniria compresa la fragata. Ho diem perquè en la següent nova etapa del centre que s'inicià el 1830, en un inventari del seus efectes, aixecat el 1844, entre altres coses, s'hi consigna:

> «....los demás enseres, como la fragata, etc., pertenecientes al gremio de Mareantes de esta Ciudad».[4]

Tancada l'escola, l'any 1850, tots els estris van romandre en el mateix local, que també ocupava la comandància de Marina, al carrer de Sant Felicià.

El 1868 es torna a fer esment de la fragata, en ocasió que a la Junta revolucionària de Mataró, en resoldre reobrir l'escola de nàutica a la ciutat, se li presenta el dubte de qui era la propietat del model de fragata que existia en aquella comandància, de quan hi havia hagut l'escola.[5] Més tard, desaparegut l'ensenyament nàutic a la ciutat d'una manera definitiva, la maqueta de fragata va romandre a la comandància de Marina, però no hi fou pas oblidada. Se sap que l'any 1878 la fragata fou restaurada pel caporal de mar Pere Pons i Mirambell, segons en fa un elogi la premsa de l'època.[6]

Més endavant, el 4 de març de 1890, el rei, i en el seu nom la reina regent, disposà la cessió a les escoles mataronines de tots els efectes de l'escola de nàutica de Mataró, a excepció del model de fragata, que havia d'ésser lliurat a l'Asil Naval de Barcelona.[7]

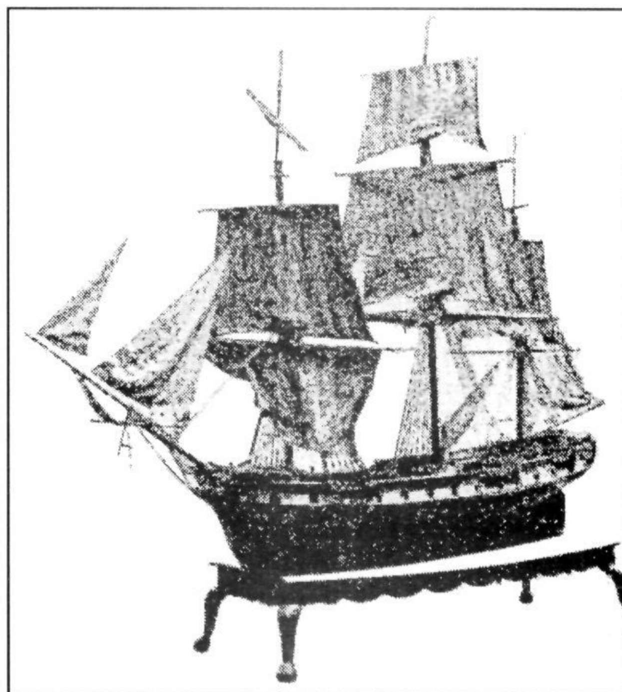
Òbviament, aquesta decisió no agradà als mataronins. Tot seguit, el seu alcalde, Marcel·lí Roca, s'adreçà al ministre de Marina, exposant-li que en suprimir-se la comandància de Marina havia quedat en poder de l'ajudantia del mateix ram, entre altres objectes:

> «...una pequeña fragata en mal estado, regalada y destinada por la Junta de Comercio de Barcelona, según noticia, para los alumnos de la Escuela de Náutica».[8]

Roca també explica al ministre que la fragata només podia tenir valor per a Mataró, com a record d'aquella extingida escola i de la preponderància de la seva marina. Li demanava, per tant, la cessió en propietat de la fragata a l'Ajuntament, o, si més no, de tenir-la en dipòsit. El rei i en el seu nom la reina regent, accedí a aquesta petició, concedint la fragata a l'Ajuntament de Mataró, tot modificant en aquest sentit la R.O. del 4 de març abans esmentada.[9]

En la relació dels efectes de l'escola que, en data de 29 d'abril de 1890, foren lliurats a l'Ajuntament, s'hi descriu:

La fragata de l'Escola de Nàutica de Mataró (Foto Museu Marítim de Barcelona).

«Un modelo de Fragata algo deteriorada del aparejo y casco, completo de velamen con su bandera nacional con escudo, colocado sobre una mesa giratoria de madera».[10]

Aquest model fou instal·lat a l'Arxiu municipal, al segon pis de la Casa de la Ciutat. Precisament, Josep Manén, que era l'arxiver d'aleshores, deixà constància d'aquest fet al seu dietari, al mateix dia i any, tot afegint que la fragata era:

«lo tipo de las fragatas que asistiren al combat de Trafalgar y model de la fragata anomenada *Santa Maria de la Cabeza*».[11]

Remarquem que aquesta és la primera vegada que trobem que es dóna nom a la fragata. D'on ho treié Manén?[12]

Seguidament, hom procurà de restaurar novament el model. El 13 de maig següent l'Ajuntament aprovà un dictamen destinant 250 pessetes per als materials i treballs a esmerçar en aquesta restauració.[13] El mataroní Llorenç Andreu –un antic capità de la marina mercant–, amb l'ajut d'altres marins, s'encarregà de dur-la a bon terme i de deixar el vaixell degudament aparellat.[14]

L'any 1893 un periodista barceloní visità l'Arxiu municipal de Mataró i en referir-se a la fragata també li dóna el nom de *Santa Maria de la Cabeza*, i encara afegeix que aquesta nau havia format part d'una expedició que anà l'any 1775 a l'estret de Magallanes per aixecar uns mapes de la zona. Aquest periodista, no justifica, però, tota aquesta informació.[15]

El model de fragata romangué així conservat a l'Arxiu municipal, fins que a l'any 1930 fou traslladat a l'immoble del Carreró, que avui ocupa el Museu Municipal, potser formant part del projecte de reorganització que hom desitjava fer aleshores del museu i arxiu de la ciutat.[16]

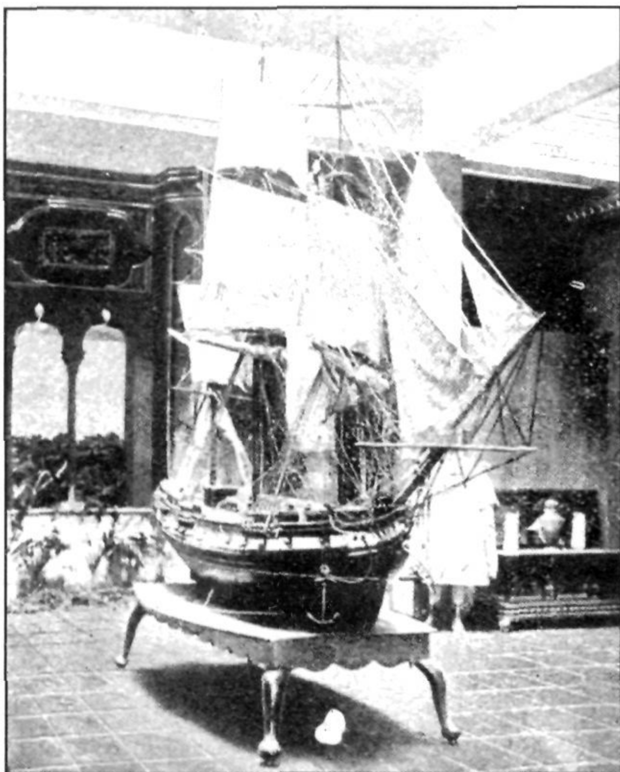
Més endavant, pel març de 1933, l'Institut Nàutic de la Mediterrània, que havia estat creat a Barcelona sota els auspicis de la Generalitat de Catalunya, amb el propòsit de formar un museu marítim, va demanar a l'Ajuntament de Mataró la cessió de la fragata (a la petició se'n diu corbeta) amb destinació a aquell futur museu. L'Ajuntament, presidit per l'alcalde accidental Jaume Recoder i Esquerra, d'acord amb el dictamen de la comissió de Foment, va resoldre no accedir a aquesta petició, tot argumentant la negativa amb aquests termes:

«En el Museu Marítim nostre model no seria més que un de tants exemplars del passat de la Marina Catalana, i en el Museu Municipal de Mataró és el testimoni únic d'un passat que no es pot deixar en oblit».[17]

En el seu dictamen, la comissió de Foment expressava també la seva voluntat d'augmentar els fons del Museu municipal, tan bon punt estigués instal·lat en el local que no trigaria a tenir l'Ajuntament, és a dir, el casal de l'actual Museu Municipal, al Carreró.[18]

Dins d'aquest corrent en pro d'un museu local, l'any 1934, per les fires de Mataró, s'organitzà l'anomenat Pavelló de la Ciutat, a l'edifici de la Casa de Cultura que la Caixa d'Estalvis de Mataró acabava d'aixecar a la plaça de Santa Anna. Aquest pavelló consistí en una exposició d'objectes d'interès artístic i arqueològic local, i en el lloc central de la mostra, hi fou instal·lada la fragata de l'antiga escola de nàutica de Mataró, a la contemplació del públic visitant.[19]

Però, pocs anys després, el 1937, durant la Guerra Civil, interessant al Museu Marítim de Catalunya d'augmentar els seus fons, va demanar a l'Ajuntament de Mataró la cessió del model de fragata, i altres objectes de tema marítim que posseís. Aquesta vegada, l'Ajuntament, presidit per Ramon Molist i Valls, com a alcalde accidental, va

El model de fragata de l'antiga Escola de Nàutica de Mataró, al Pavelló de la ciutat, Casa de Cultura de la Caixa d'Estalvis de Mataró. Fires de l'any 1934 (Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Mataró. Obras Sociales [s.d.]).

resoldre, el 2 de març del mateix any, fer lliurament de la fragata de l'extingida escola de nàutica a aquell museu, amb caràcter de dipòsit.[20]

D'acord amb això, el 8 del mateix mes se signà un contracte entre un representant de l'Ajuntament i el delegat de la Generalitat de Catalunya a aquell museu, mitjançant el qual l'Ajuntament de Mataró cedia el model de fragata al Museu Marítim de Catalunya, en qualitat de dipòsit *sine die*. Entre altres clàusules, el Museu Marítim s'obligava a retornar el model a l'Ajuntament de Mataró si ho demanava, i a restaurar la fragata per tenir-la en condicions d'exposició al públic.[21]

Acabada la Guerra Civil, per disposició de les autoritats del nou règim, el Museu Marítim de Catalunya, que s'havia instal·lat a les drassanes reials de Barcelona, passà a pertànyer a la Diputació Provincial, amb el nom de Museo Marítimo de Barcelona, i en ell va quedar el model de fragata propietat de l'Ajuntament de Mataró, on roman encara.[22]

Tornarà algun dia a la nostra ciutat, al seu Museu Municipal?

Joaquim Llovet

NOTES

1.- Aquest resum és extret de JOAQUIM LLOVET, *Mataró. Dels orígens de la vila a ls ciutat contemporània* (Mataró 2000), 228-229, 344-345. Veg. també FRANCESC COSTA I OLLER, *Mataró liberal. 1820-1856* (Mataró 1985), 311-312.

2.- Tot això segons uns apunts de l'historiador Josep M. Colomer, extrets d'un llibre de la Confraria de Sant Elm de mariners de Mataró, avui no localitzable, que agraïm a la seva filla, Minerva Colomer.

3.- Arxiu Municipal de Mataró (=AMM), Acords, 5 març 1821.

4.- AMM, Negocis, 27 novembre 1844.

5.- Biblioteca Popular de la Caixa d'Estalvis Laietana, Fons Mataró, «1868. Junta provisional revolucionaria de Mataró. Actas», 14 octubre 1868. El fet que l'escola i la comandància ocupessin el mateix local, degué donar lloc, amb els anys, a confondre la propietat de la fragata.

6.- *El Mataronés*, 15 setembre 1878.

7.- AMM, C-0011-01 bis.

8.- AMM, C-0011-01 bis. Remarquem que l'alcalde Mataró fa la fragata com un regal de la Junta de Comerç de Barcelona, però d'això no se'n té cap dada.

9.- AMM, Acords, 8 abril 1890 i C-0011-01 bis.

10.- AMM, C-0011-01 bis, «Relación de los efectos de la extinguida Escuela de Náutica de esta ciudad que por disposición de las RR.OO. de 4 y 29 de marzo fueron entregados por esta Ayudantía».

11.- AMM, «Diari de Joseph Manen», 29 abril 1890.

12.- És possible que en restaurar-la, l'any 1878, haguessin tingut present les característiques de la *Santa Maria de la Cabeza*.

13.- AMM, Acords, 13 maig 1890.

14.- *El Semanario de Mataró*, 31 maig 1890; *Diario de Mataró y su Comarca*, 7 octubre 1908.

15.- LUIS GARCÍA DEL REAL, «Mataró», *La Ilustració Catalana*, núm. 304 (Barcelona 1893), 78. Se sap que una fragata reial anomenada *Santa Maria de la Cabeza* féu als anys de 1785 a 1786 el seu darrer viatge d'exploració a l'estret de Magallanes, per aixecar-hi unes cartes marines.

16.- AMM, Acords, 11 i 16 juny 1930; C-0011-01.

17.- AMM, Acords, 19 abril 1933; C-0011-01.

18.- AMM, C-0011-01.

19.- *Diari de Mataró*, 19 i 26 maig 1934.

20.- AMM, Acords, 2 març 1937.

21.- Signaren el conveni Albert Puig i Marquès, conseller de Cultura de l'Ajuntament de Mataró i Ferran Arranz i Casaus, delegat de la Generalitat del Museu Marítim de Catalunya. (AMM, C-0011-01). La reproducció d'aquest document pot veure's a CRISTINA FERRÉS I PUIGVERT, «Notícia de l'Arxiu Municipal de Mataró», *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*, núm. 13 (1982), 45.

22.- Núm. d'inventari MMB 727.

Abans del 1936, una llàntia d'argent era situada a la Capella dels Dolors, davant del retaule. Recentment, s'ha col·locat una nova llàntia, també d'argent, del segle XVIII, al mateix lloc.

Tot seguit, Rafael Soler i Fonrodona, a partir d'un document localitzat per Joaquim Aguilar, documenta la col·locació de la llàntia donada pel mataroní Tomàs Matas a l'inici del segle XVIII.

LA LLÀNTIA DE LA CAPELLA DELS DOLORS

La Capella dels Dolors de la parròquia de Santa Maria de Mataró tenia diverses llànties per a la seva il·luminació. Destacava la que hi havia al centre de la volta, davant l'altar i de la Mare de Déu. Aquesta llàntia era de plata, i la seva importància queda ben palesa en el fet que quan es va decorar la volta de la capella, s'hi pintaren uns angelets que aguantaven la corda que la sostenia.

El nostre col·laborador, Joaquim Aguilar, ens ha facilitat la còpia d'un document notarial datat el primer d'abril de l'any 1730, en què es certifica la donació d'una esplèndida llàntia de plata que fa Tomàs Matas a la Congregació dels Dolors.[1]

Tomàs Matas nasqué a Mataró el dia 4 de març de l'any 1677.[2] Pertanyia a una de les nissagues dels Matas, ben importants en el món del comerç de Mataró. Trobem Matas entre els comerciants, botiguers, candelers, passamaners, corders i negociants, alguns d'ells col·legiats a Barcelona i que també obtingueren importants càrrecs públics que els portaren a l'estament nobiliari.[3]

En el seu casament l'any 1698,[4] es declara com a jove passamaner; més endavant, l'any 1708, tot i seguir declarant-se passamaner, el trobem com a sobrecàrrec en la nau de Gabriel Rosell, d'Arenys de Mar, fent un viatge a Lisboa, on compra, per compte propi, una gran quantitat de mercaderies.[5]

Poc després de la donació de la llàntia, Tomàs Matas morí a Marsella, en el que havia de ser el seu darrer viatge. En tenir coneixement de la seva defunció, se celebrà a l'església de Santa Maria de Mataró, el dia 12 de gener de 1731, un funeral de màxima categoria, i foren aplicades dues-centes misses en sufragi de la seva ànima, amb l'almoina de 6 sous cada una.[6]

En el registre del seu òbit és presentat com a mariner i negociant, cosa que ens demostra que havia fet una important carrera comercial.

El document que glossem fa una descripció quantitativa de la llàntia: consta de trenta-cinc peces totes de plata, amb vuit cadenes i setze palmatòries, pesada amb una romana, el metall fa un total de 57 marcs de plata (aproximadament 15,3 kg).[7]

Aquesta mena de llànties eren formades per dos plats, essent l'inferior de més diàmetre que no pas el superior. Al damunt del plat superior, hi havia l'anella que servia per penjar-les, i d'aquest sortien les cadenes que sostenien el plat inferior i les que aguantaven el cèrcol per al llum d'oli, situat entre els dos plats (en el nostre cas, segurament

Fotografia del primer quart del segle xx, amb la llàntia de plata.
Arxiu d'Imatges. MASMM.

quatre i quatre). El llum d'oli solia ser un recipient de vidre més o menys semiesfèric. De les vores del plat inferior sortien els braços dels canelobres (en el nostre cas, setze, disposats probablement en ramells de quatre entre les cadenes).

El donant l'ofrena a *mi señora la Virgen de los Dolores* i les úniques condicions que posa són que la llàntia no podrà treure's de la Capella dels Dolors fora d'uns casos molt excepcionals que enumera, i que aquesta disposició no podran revocar-la ni els hereus del donant ni els successors dels directius de la Congregació que accepten la donació.

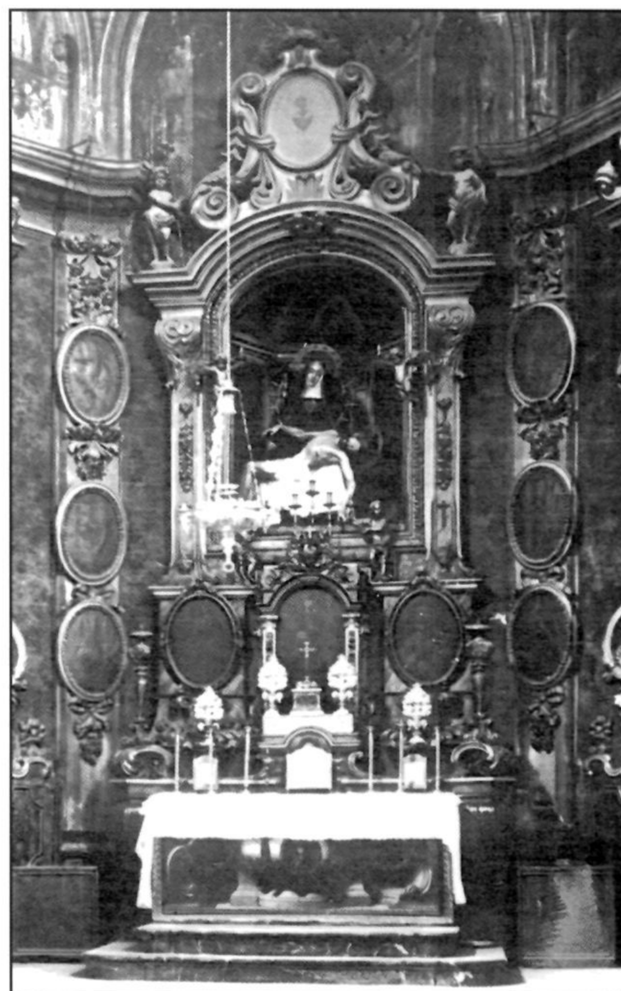
D'entre les avinenteses que, per a Tomàs Matas, justificarien que la llàntia sortís del seu lloc, n'hi ha unes que criden particularment l'atenció: que caigués la capella o que s'hagués d'emblanquinar o acomodar (adobar, arranjar).

La possibilitat d'enrunar-se una obra relativament nova –l'edifici s'havia acabat el 1708– sembla xocant, més quan és la primera de les contingències previstes pel donant. Potser algun dia coneixerem més detalls de la història de l'edifici que ens aclariran aquestes prevencions de Tomàs Matas.

Per altra banda, que la volta pogués haver-se d'emblanquinar, ens posa l'interrogant de si l'any 1730 encara no estava pintada.

El document esmenta tots els que «administren i governen» la Congregació en el moment. Malgrat l'absència del rector i d'un dels preveres en l'acte atestat,[8] l'acceptació d'una donació tan important va reunir a la sala de juntes de la Capella els següents congregants:

Dr. Fèlix Pla, prevere sub-corrector de la Congregació; reverend Baltasar Major, prevere i prior de la Congregació; Joan-Baptista Pi, prevere; Mag. Dr. Salvador Reniu i Padró, discret de la Congregació; Francisco Reymir, infermer de la Congregació i ex-prior; Dr. Bruno Senromà, Antoni Llauder i Josep Matheu i Corbera, consultors de la Junta de la Congregació.

Visió de la Capella dels Dolors amb la llàntia (1917).
MASMM. Arxiu d'Imatges.
Fotografia Col·lecció Pineda.

Llàntia del segle XVIII en el seu emplaçament actual. Foto Xavier Alarcon. MASMM.

Signaren com a testimonis Llorens Campllonch, prevere i Antonio Vendrell, clergue, residents a Mataró.

No sabem quan es perdé aquesta llàntia; podria ser per la causa que s'indica a la carta de 1808, que presentem a continuació, o en una ocasió similar.

«Seguint lo curs de las ocurrencias de esta, no puch deixar de notar, qe se espangi disapte la veu de que los Francesos, havian dit des Barña qe devian en esta... La gent... cregué qe venia p. venir a buscar lo jr. pago de cent mil pesetas, qe vencía en igual die... Continuà lo Ajuntament... exortant a prestar quantas quantitats poguesen p. reunir fondos p. poder cumplir lo pago... pero en un Pahis despullat, be se pot discorrer quant no hi ha de que. No obstant lo trovaren alguns, lo qe fou molt sensible p. altres, en las alhajas de las Iglesias. A est fi se convocaren los Gremis a la una de la tarde en la Rectoria, i fentlos veurer la urgencia sels indui a entregar cada hu la respectiu plata qe tinguesen. Aixi se verificà, reservant unicamt. la custodia gran, las creus y las dos imatges de las SS Patricias.»[9]

Dues fotografies de principis del segle XX, ens mostren que la capella tornava a tenir una llàntia de plata en el mateix lloc que havia ocupat la que estudiem. No sabem quan va desaparèixer.

Ara, una vegada més, gràcies a la generositat d'una persona devota de la Mare de Déu dels Dolors, podem continuar una tradició secular: la Verge torna a tenir la seva llàntia de plata del segle XVIII, i els angelets de la volta de la capella poden complir la seva missió.

Rafael Soler i Fonrodona

NOTES

1.- Arxiu de la Corona d'Aragó, fons notarial de Mataró, Josep Pintat, 619, folis 62r-63v, Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró (=MASMM), fons Aguilar.

2.- MASMM, Llibres sagramentals, B.7, foli 241.

3.- PERE MOLAS I RIBALTA, *Societat i poder polític a Mataró 1718-1808*. Caixa d'Estalvis Laietana, premi Iluro 1972 (Mataró 1973).

4.- MASMM, Llibres sagramentals, M.4, foli 34.

5.- JOAN GIMÉNEZ I BLASCO, *Mataró en la Catalunya del segle XVII*, Caixa d'Estalvis Laietana, Premi Iluro 2000 (Mataró 2001).

6.- MASMM, Llibres sagramentals, O.1, foli 146, Llibres de funeràries i cantars, tom 23, 12 de gener de 1731.

7.- El marc és una mesura ponderal; el dels argenters de Barcelona fa 268,35 g (*Gran Enciclopèdia Catalana*, vol. 14).

8.- Doctor Francesc Llauder, rector de la parròquia i corrector de la congregació; doctor Fèlix Tucó, prevere i discret de la congregació.

9.- «Fragmentos de una carta del año 1808 dirigida por Salvador Isart a Pedro Mr. Viladesau, propiedad de D. Antonio Viada Pascual», que transcrivim tal i com fou publicada en el recordatori de l'exposició *Mataró y las Santas*, celebrada a la Biblioteca Popular de la Caixa d'Estalvis de Mataró, el maig de 1958.

DOCUMENTACIÓ

«Die prima Aprilis M.D.CCXXX Matarone Dioc. Barnae. intus Capellam Beatis^{ae} Virginis Dolorum Mariae constructam intus Ecclam. Par^{lem} Mataronis.

En el nombre del Señor Amen. Yo Thomas Matas vezino de la pnte. Ciudad de Mataro. Por quanto he tenido ÿ tengo recta ÿ determinada Intencion ÿ particular devocion de dar, presentar ÿ offrecer libera ÿ espontaneamente la abajo enunciada lampara de plata a mi S^{ra} La Virgen SS^{ma} de los Dolores de la Iglesia Par^{l}. de esta pnte. Ciudad de Mataro collocada en su Capilla nombrada de los Dolores, en donde se congregan sus Devotos los Congregantes, y que la dha. e infrascrita lampara por ningun pretexto (menos que sea, que se caÿere la Capilla, o, se huviera de blanquear, u, acomodar, u, bien por algun insulto de gente, u, otro semejante caso, ÿ por el dia, ÿ fiesta de la Virgen de los Dolores, ÿ por una fiesta grave ÿ extraordinaria, que se celebre en el altar maÿor, no comprehendiendosse las ordinarias de entre anÿo que se hazen, y celebran en la dha. Iglesia Par^{l}., ÿ en el altar maÿor de aquella) pueda sacarse de dha. Capilla, antes bien que aquella sea siempre estable, ÿ permanente sin poderse sacar, ni mover de la citada Capilla (menos que sea por los Casos arriba prevenidos): Porende de mi buena, ÿ espontanea voluntad, ÿ cierta sciencia, con el animo de dar, presentar, ÿ offrecer Doÿ, presento, ÿ offresco, ÿ hago donacion y presentacion, ÿ entrega real, ÿ perpetua de pnte. a mi Señora la Virgen SS^{ma} de los Dolores de la dha. Iglesia Par^{l}. de la pnte. Ciudad de Mataro collocada en dha. su Capilla de los Dolores, en donde, como esta dicho, se congregan sus devotos los Congregantes, ÿ por ella a los S^{res} que oÿ se hallan administrando, ÿ gobernando la ante nombrada Capilla, ÿ Congregacion, que son los S^{res} D^{r}. Fran^{co}. Llauder pbro. Rector de dha. Iglesia Par^{l}. como a Corrector ausente y D^{r}. Felix Pla pbro. Subcorrector de la dha. Congregación, el R^{do} Baltazar Major pbro. Prior de la mesma congregacion, ÿ el D^{r}. Felix Tucò pbro., ÿ el Mag^{co} S^{r}. D^{r}. Salvador Reniu y Padro Discretos de la citada congregacion presentes, ÿ abaxo aceptantes, de Una Lampara de plata, que contiene treinta y sinco piessas, ÿ ocho cadenas, ÿ diez y seis palmatorias todas de plata de peso junto de sinquenta y siete marcos de plata pesada en una romana como digo ÿo el dho. Donador. La qual donacion, presentacion, ÿ entrega hago de dha. Lampara de plata con expressa declaracion, ÿ condicion, que ÿo ni mis haerederos no podamos prestar a nadie la dha. lampara por ningun pretexto ni causa; Y que tampoco los dhos. S^{res} Corrector, Subcorrector, Prior, y Discretos, ni los successores de estos en sus resp^{e}. officios la puedan prestar, o, dexar ni sacarle de dha. Capilla por ningun pretexto ni motivo (menos en ÿ por los Casos arriba citados ÿ prevenidos) ÿ en caso que lo quissiessemos yo ÿ mis herederos ÿ lo quisieren hazer dhos. S^{res} y Sus Successores en dhos. resp^{e}. nombres podamos qualquier de nosotros, ÿ de ellos resp^{e}. Impedirlo el uno al otro, ÿ con dha. declaracion, ÿ condicion hago la pnte. donacion, ÿ entrega de dha. lampara con todas clausulas de tradicion de possession y traslacion de dominio, cession de derechos, ÿ otras en semejantes autos poner acostumbradas, con clausula de tenerla por firme ÿ validera ÿ no revocarla por ninguna causa, o, razon con todas renunciaciones de leÿes necessarias largamente.

Elos S^{res} (D^{r}. Fran^{co}. Llauder Rector dho. de dicha Par^{l}. Iglesia como a Corrector)*, D^{r}. Felix Pla pbro. Subcorrector de la dicha congregacion, el R^{do}. Baltazar Major pbro. Prior de la mesma congregacion, ÿ el dr. (Felix Tuco)* Juan Bautis Pi pbro. dto. Eclesiastico y el Mag^{co}. D^{r}. Salvador Reniu ÿ Padrò discreto estar de la citada congregacion (presentes)* Fran^{co}. Reÿmir Infermero ÿ Ex-Prior, D^{r}. Bruno Senroma, Antonio Llauder, ÿ Joseph Matheu ÿ Corbera Consultores todos de la Junta de dicha Congregacion convocados ÿ congregados en la piessa del camarin de la virgen de las dolores collocado en la misma capilla en donde se acostumbran convocar ÿ congregar como a maÿor parte & havida razon a los ausentes & ha acetado con las condiciones dichas la dicha Lampara con promesa de mantenerla ÿ guardarlo demàs arriba dicho & con juram^{to}. de todos en dhos. resp^{e}. nombres Actum &

Testes sunt R^{dus} Laurentius Campllonch Praesbiter et D^{nus} Antonius Vendrell Clericus Matarone residentes.»

NOTA

* Tatxat a l'original.

Arxiu de la Corona d'Aragó, fons notarial de Mataró, Josep Pintat, 619, folis 62r-63v (MASMM, fons Aguilar).

L'any 1949, a Mataró, hi havia actius set teatres i un teatret. La Sala Cabañes, el Foment Mataroní i el Teatre de la Unió de Cooperadors, amb companyia pròpia i programació continuada tot l'any. El Teatre Clavé, el Teatre Monumental, el Teatre Borràs i la Sala Casal, amb representacions teatrals periòdiques, els tres primers amb companyies professionals i el darrer amb companyia pròpia, i el petit teatre dels Lluïsos, on un grup de joves feia teatre de tant en tant.

En la línia dels treballs publicats als *Fulls* sobre el teatre a Mataró a la postguerra, Carles Maicas i Vallès, actor i director de teatre mataroní, examina les representacions que es van fer a la nostra ciutat l'any 1949, descriptives del teatre de l'època. I fa esment especial de la Companyia Illa-Comas que, aquell any, actuava al Teatre de la Unió de Cooperadors.

UN ANY DE LA HISTÒRIA DEL TEATRE A MATARÓ (1949)

Els espectad [illegible] an gaudir de bon te[illegible] al teatre profession[illegible] m per la bona qu[illegible] es companyies local[illegible]

GENER

La Companyia Illa-Comas, adherida a la Unió de Cooperadors, en el seu local social, situat al primer pis del Cafè Nou de la Riera, presentà el dia 2 de gener a la tarda «un grandioso programa cómico» amb dues obres, *El carro de vi,* original de R. Ramón Vidales.

Repartiment:

Gallarda	Rosa Solé
Tuies	C. Vila
Quimet	Joan Torres
Sendo	Joan Terensi
Cebrià	Pere Nualart
Grabat	Francesc Rimblas
Nen Xic	Josep Xaudaró
Titet	Fidel Lozano
Bufa	Eudald Muns

I la «chistosísima comedia en dos actos, original del celebrado autor Ramón Franquesa», *Els porucs.*

Repartiment:

Juanita	Rosa Coll
Angela	Eulàlia Illa
Pilar	Blanca Coll
Ramón	Josep Parera
Sr. Bernat	Rufino Illa
Nonito	Francesc Rimblas
Pau	Joan Tarensi
Tomàs	Pere Nualart
Joanet	Fidel Lozano

En el programa de mà, no hi consta el nom del director, encara que en aquesta època era en Josep Parera qui portava la batuta de la companyia, escollia les obres a representar o programava les reposicions; a més, també feia d'actor.

La Companyia Illa-Comas, de Jaume Comas i Rufí, era una companyia d'afeccionats de prestigi dins i fora de la nostra ciutat, en la qual participaven com a «celebradas primeras actrices Eulalia Illa y Francisca Ribas», agrupava actors i actrius que procedien d'altres grups com, per exemple, el que havia existit a la Societat Iris del carrer de Bonaire, o el de l'Ateneu Obrer, al mateix carrer, i que repetien i repetien les mateixes obres una i altra vegada, un repertori acumulat durant molts anys.

El dia 1 de gener al Teatre Educación y Descanso, l'antic Teatre Ateneu, la companyia de l'actriu Pepeta Fornés havia representat dues comèdies de l'autor Lluís Elies, autor de comèdies, programat amb molta insistència al Teatre Romea de Barcelona. A la tarda, presentà *Amàlia, Amèlia, Emília* i, a la nit, *Baltasar*, una de les obres més populars d'aquell autor, que després programarien totes les companyies d'afeccionats de Catalunya.

A la Sala Casal, l'antiga Societat Iris, van actuar dues agrupacions maresmenques. I així, el dia 4, la companyia de la Societat La Barretina, de Malgrat de Mar, va representar la sarsuela *El cantar del arriero*, i el dia 7 es va presentar la companyia del Círculo Católico de Pineda de Mar, amb la sarsuela *La del soto del parral*.

El dia 23 de gener es tornà a presentar la Companyia Illa-Comas al Teatre de la Unió de Cooperadors, amb el drama en tres actes d'Àngel Guimerà, *Maria Rosa*.

Repartiment:

Maria Rosa	Francisca Ribas
Tomasa	Eulàlia Illa
Marçal	Josep Parera
Quirze	Rufino Illa
Badori	Joan Torres
Jepa	Pere Nualart
Calau	Josep Xaudaró
Xic	Fidel Lozano

Decorat realitzat per l'escenògraf local senyor Ciudad, i amb sastreria i perruqueria de la casa Patuel.

La mateixa companyia va organitzar, per al dia 27, Fiesta de la Liberación de Mataró, a la tarda, un «selecto programa lírico-coral y teatral-cocktail de Arte», amb recital de poesies i fragments de sarsueles a càrrec de destacats elements de la ciutat, actuació del Cor Germanor de la Unió de Cooperadors i, per finalitzar, representació de la peça còmica *Mil duros*.

És curiós d'observar com la Companyia Teatral Illa-Comas és capaç de representar, dins el mateix mes de gener, dues obres, i d'organitzar un festival artístic. Sens dubte, ho podia dur a terme per la senzilla raó que disposava d'un bon apuntador, que, posat dins el coverol, anava llegint tots els papers, que els actors repetien. Això vol dir, que no era del tot necessari aprendre's els textos exhaustivament, només calia disposar d'una orella molt fina, anar caçant les frases i donar l'entonació que requeria el personatge. La feina de l'apuntador no era gens fàcil, ja que calia que la seva lectura anés uns segons per davant del recital de l'actor i a vegades era precís, fins i tot, de posar la mà oberta al costat de la boca, per repetir una paraula que no collia l'actor. A més a més, al costat de l'escenari, el que se'n diu, entre caixes, s'hi posaven els traspunts, que també anaven seguint el text de l'obra, per si l'actor s'encallava. Resultat de tot això, és que moltes vegades el pobre espectador, s'assabentava del que anava a dir l'actor abans que aquest; i el que era més terrible, ho sentia de les més diverses procedències.

El mateix dia 27, també celebrant la Fiesta de la Liberación, a la Sala Cabañes, es presentà en castellà l'adaptació escènica de la novel·la de Benito Pérez Galdós, *Marianela*, feta pels germans Joaquín i Serafín Alvarez Quintero.

Diu el programa de mà, «la obra que ha reafirmado la valía artística de la Compañía Teatral Sala Cabañes, representada e interpretada con la misma dignidad escénica que en las recientes representaciones ofrecidas al Sindicato Textil de la localidad».

Repartiment:

Marianela	Dolors Segura d'Agustí
Florentina	Pilar Bocanegra
Sofía	Pilar Oliveras
Señana	Teresa Cusachs
La Mariuca	Júlia Verdaguer
La Pepina	Rosa Saleta
Teodoro Golfín	Pedro Peradejordi
Pablo	Manuel Planas
Celipín	José Font
D. Francisco Penaguilas	José Prat
Carlos Golfín	Eusebio Vidiella
D. Manuel Penaguilas	Antonio Calvo
Sinforoso Centello	Ernesto Comas
Tanasio	Jorge Camp

En el mateix programa de mà es fa constar que les representacions dels *Pastorets* estan arribant a les darreres funcions, que seran el 30 de gener i el 6 de febrer.

El Teatre Clavé no podia ser menys, i presenta la companyia de la primera actriu de teatre en castellà Irene López Heredia, amb l'obra de l'autor Don Jacinto Benavente, *Abdicación*. Aquest autor (1866-1954), Premi Nobel de Literatura el 1922, va arribar a convertir-se en la figura central de teatre espanyol en el període que comprèn des de la fi del segle XIX fins als anys posteriors a l'acabament de la Guerra Civil.

Volem constatar que el 27 de gener, Día de la Liberación, era un dia de moltes celebracions.

El periòdic local *Mataró* dedicava la portada al desè aniversari «de la llegada a nuestra Ciudad de las tropas nacionales» i a un escrit de l'alcalde, el senyor Antonio Cabot Bover, que entre altres coses diu:

«Se cumplirán diez años que la fecha del 27 de Enero quedó grabada con caracteres indelebes en los anales de la Ciudad. Se computará una década del venturoso día en que, al amparo de la bandera roja y gualda tremolada por el Ejército liberador, se puso fin a un vergonzoso periodo de opresión y de oprobio, provocado, alentado y mantenido por intereses internacionales de los enemigos de la civilización cristiana que habían escogido a España para la gestación de sus siniestros propósitos... tan trascendente efemérides en los anales de la Ciudad y de cada uno de sus habitantes, no puede olvidarse, constituyendo un deber de conciencia el revivir la gratitud que en aquellos momentos del glorioso 27 de Enero de 1939 inundó a todos los pechos mataroneses. Por ello, como alcalde de la Ciudad, me dirijo a vosotros para recordaros el gran beneficio que al gran precio de la copiosa sangre derramada nos fue deparado, invitaros a festejar ostensiblemente la conmemoración de aquella fecha, engalanando vuestras viviendas y la participación a los actos organizados...

¡Viva España! ¡Viva Franco! ¡Arriba España!
Mataró, 24 de Enero de 1949
Vuestro Alcalde
Antonio Cabot Bover»

FEBRER

El dia 6, al Teatre Educación y Descanso, torna la companyia de l'actriu Pepeta Fornés. Aquesta actriu va ser durant molts anys la intèrpret del personatge principal, la Poncellina, de l'obra *La Ventafocs*, de Josep M. Folch i Torres, però, aleshores, per la seva edat, havia ja deixat d'interpretar-lo. La seva veu, molt característica, es podia escoltar en els doblatges de moltes de les pel·lícules que es projectaven en aquell moment, conjuntament amb la del també actor Ramon Martori.

La companyia repeteix la presentació de *Baltasar*, de Lluís Elies.

El dia 12, al Teatre Clavé, es presenta la companyia de sarsuela i opereta de Pablo Hertogs i Mercedes Arce, amb l'obra original de Jean Gilbert, *La casta Susana*.

El dia 13, una altra vegada, al petit Teatre de la Unió de Cooperadors, la Companyia Illa-Comas representa la comèdia francesa «d'ambient modern», com diu el programa, original de Paul Gavault, en la traducció catalana de J.M. Jordà i Salvador Vilaregut, *La xocolatereta*.

Repartiment:

Benjamina	Francisca Ribas
Julieta	Rosa Solé
Rosa	Carmen Platel
Flora	Blanca Coll
Félix Bedarride	Juan Torres
Marcel Normand	José Parera
Mingassol	Juan Tarensi
Héctor	Fidel Lozano
Lapistolle	Rufino Illa
Pinglet	José Xaudaró
Casimir	Miguel Parera
Toupet	Pedro Nualart
Boissy	Eudaldo Muns
Un criat	M.P. (Miquel Parera)

Es port observar com en aquesta comèdia, intervenen noves actrius i nous actors, Carme Platel, Blanca Coll, Miquel Parera (fill de Josep Parera i que més endavant seria un dels galants de la companyia), etc.

Els programes, normalment, s'editaven de forma vertical i en paper de «banderoles» de diferents colors, quasi sempre amb la mateixa tipografia; se'n deia banderoles. Josep Parera havia treballat molts anys a la Impremta Miralpeix, al carrer d'en Palau, darrera de l'Ajuntament, i després entrà a treballar, també com a tipògraf, fins que es jubilà, a la Impremta Minerva del carrer de Barcelona, propietat de la família Marfà, on s'editava el periòdic *Mataró*.

El grup de teatre del Foment Mataroní, de tant en tant feia una revifalla, i aquesta vegada, el dia 20, els «elementos de la Sección», com diu el programa, van presentar l'obra de F. Bonaventura que porta per títol *La fúria*.

I el dia 27, a la Sala Cabañes, la companyia titular presentà l'obra de Josep M. Folch i Torres, *La marqueseta que no sap què té*.

Repartiment:

Roser	Júlia Verdaguer
Clara	Clàudia Albert
Reparada	Teresa Cusachs
Baronesa de Pratdemunt	Maria Campeny
Liseta	Pilar Oliveras
D. Bartomeu	Jaume Cusachs

Dr. Julià	Amadeo Casanovas
Lluís	Jordi Camp
Baró de Pratdemunt	Eusebi Vidiella
Baronet	Josep M. Pons
Josep	Ernest Comas
Pacià	Agustí Alum

Al programa no consta el director de l'obra, però alguns dels actors i actrius que la interpretaren, em varen fer saber que el director en aquella ocasió fou el també actor còmic Jaume Cusachs, que acostumava a programar obres, sempre de caire còmic, amb actors i actrius novells, o bé d'altres que normalment no eren massa sol·licitats per interpretar. Aquest detall es pot constatar en els repartiments de les obres teatrals que programava l'entitat.

El preu d'impremta és el de H. Abadal, situada al davant mateix de l'Ajuntament, propietat de la família del dibuixant i actor Eusebi Vidiella.

MARÇ

La temporada de Quaresma

A mitjan mes de febrer morí el poeta i autor teatral mataroní Tomàs Ribas i Julià (1895-1949). Per això, el diumenge 6, la Companyia Illa-Comas de la Unió de Cooperadors, d'acord amb la Junta del Grup de Cultura de la casa, per enaltir dignament la seva memòria, li va dedicar un homenatge pòstum, posant en escena la seva obra principal, el drama en tres actes i en vers, *La puntaire de la costa*.

Eulàlia Illa i Francesca Ribas, en *La puntaire de la costa*.

L'acte va finalitzar amb un recital dedicat a l'escriptor. En el programa de mà figura a la portada una fotografia de l'autor traspassat, i a la pàgina interior una glossa, no signada, que diu així:

«Aquestes ratlles no pretenen ésser una biografia, i molt menys un estudi de l'obra teatral de Tomàs Ribas. Ni el lloc ni l'espai que requeriria permeten fer-ho així. Tan sols unes paraules per posar el lector d'aquest programa, en condició de formar-se una vaga idea de la personalitat literària de l'autor mataroní. Tomàs Ribas i Julià nasqué a la ciutat de Mataró l'any 1895. Des de molt jovenet, als dotze anys, manifestà ja la seva vocació pel teatre i pot dir-se que a ell consagrà tota la seva vida. Sota la seva direcció es creuaren

La puntaire de la costa.
Drets: Carme Platel, Joan Torres, Francesca Ribas, Josep Xaudaró, Laieta Illa i Josep Nualart. Ajupits: Francesc Rimblas, Joaquima Rodà i Rufí Illa.

companyies d'afeccionats, destinades, gairebé exclusivament, a donar a conèixer les seves produccions teatrals; Tomàs Ribas ha estat un dels casos de més prodigalitat creadora. N'hi haurà prou a dir que ha deixat escrites més de duescentes obres, i actualment els seus hereus en coneixen l'existència d'unes setanta, de les quals ningú no sap la seva importància i proporcions. A més de la seva extraordinària tasca de cara al teatre, Ribas es distingí amb múltiples composicions poètiques, moltes de les quals foren premiades en jocs florals i concursos literaris. Ignasi Iglésias el distingí amb una gran amistat, de tal manera que se'l pot considerar un deixeble predilecte de l'autor de *El cor del poble*.

Darrerament, Tomàs Ribas se sentia abatut per una terrible malaltia que acabà amb la seva existència quan encara era relativament jove i es podia esperar molt d'ell. Traspassà el 17 de febrer de 1949 en la seva ciutat natal, deixant una profunda estela de treballs i honradesa. ¡Al cel sia!»

Repartiment:

Agnès	Francesca Ribas
Ció	Eulàlia Illa
Senyora Rosaura	Carme Platel
Cristeta	Joaquima Rodà (substitueix Maria Hernández)
Pere Màrtir	Josep Parera
Vell Melció	Rufí Illa
Patró	Pere Nualart
Faluga	Francesc Rimblas
Ignasi	Joan Torres
Catxassa	Joan Tarensi
El «nano»	Josep Xaudaró

Decorat escenogràfic: Ciudad. Sastreria: Casa Patuel.

I a la contraportada del programa, l'editorial de teatre mataronina Biblioteca Llanas, de la Casa Patuel, el domicili de la qual era, com encara és, a la cantonada del carrer d'Isern amb el Torrent, o carrer de Sant Rafael, fa propaganda de la seva darrera publicació, precisament *La puntaire de la costa* de Tomàs Ribas, amb un text que diu així:

«La inspirada poesia de Manuel Ribot i Serra, *La puntaire*, ha donat lloc a una munió d'adaptacions. La tragèdia d'Agnès, la puntaire d'Arenys de Mar, ha calat tan profundament en l'ànima popular, que músics, poetes i autors teatrals han trobat en aquella una font d'inspiració per a bastir belles produccions. *La puntaire* ha estat portada al teatre profusament, però no tothom ha reeixit a saber bastir el drama que el desenrotllament de la poesia de Manuel Ribot i Serra permet

Carme Platel, Francesc Rimblas i Francesca Ribas, en *La puntaire de la costa*.

Joan Torres, Joaquima Rodà i Josep Xaudaró, en *La puntaire de la costa*.

realitzar sense gaires entrebancs. Tomàs Ribas i Julià, el fecundíssim autor mataroní, traspassat quan encara es podia esperar molt d'ell, assolí plenament el propòsit

La puntaire de la costa és, sense cap mena de dubtes, la millor adaptació teatral que de *La puntaire* s'ha escrit, de tal manera que en la copiosíssima producció de Ribas i Julià, ocupa un dels primers llocs. El poeta mataroní, amb un encert elogiable, sabé extreure els més vastos recursos teatrals que li oferia la vena poètica de Ribot i Serrat, i és que Tomàs Ribas, esperit sensible, trobà en *La puntaire* una font d'inspiració que li va permetre desfer-se materialment en uns versos on a voltes assoleix una perfecció insospitada. El seu coneixement del teatre, pesà decisivament en saber bastir uns personatges totalment adaptats a l'obra original, la puresa de la qual respecta en forma exquisida. Per tot això, *La puntaire de la costa* té l'èxit assegurat sempre que es representi i no serà mai vella. No ho serà perquè és una obra que respon a l'ànima del poble, i això no mor mai. És per això que biblioteca Llanas s'honora a editar la bella adaptació de Tomàs Ribas i ho fa també com a homenatge verament sentit, a la memòria del plorat poeta mataroní».

S'afegiren a l'homenatge els poetes senyors Bonamusa, Puig Marquès i Esteve Albert, amb sengles poesies que van ser llegides per l'actriu Eulàlia Illa i l'actor Joan Torres, que foren molt aplaudits pel públic assistent a l'acte que omplia tot el local.

L'any 1949, la Sala Cabañes va programar representacions de *La Passió* per als dies 6, 13, 18 (aquest dia, a 2/4 d'onze de la nit), 19, 20 i 27 de març, i 3, 10, 17 i 18 d'abril, a les 4 de la tarda. Amb música dels mestre Vilaró i Torra, una gran orquestra, una «imponente masa coral» i «prestigiosos solistas, con dirección del Maestro Torra. Visiones plásticas. Maravilloso efecto de luminotecnia. Presentación escénica impresionante con decorados, vestuario i atrezo de propiedad». Varen utilitzar les frases publicitàries següents:

> «Dignifique sus fiestas de Cuaresma admirando el máximo espectáculo religioso de la Compañía Teatral y Sección Coral Sala Cabañes [en el mateix programa de mà, es fa servir el nom catalanitzat i en castellà].
>
> Una Pasión que deja un recuerdo imborrable.
>
> Por la justa duración del espectáculo.
>
> Por la emotividad conseguida en cada una de sus estampas.
>
> Por su presentación espectacular e inédita.
>
> Por la música de su pulcra poesía.

> Por la poesía mística de su música.
>
> Por el colorido y majestuosidad del vestuario.
>
> Por la forma interpretativa de sus personajes.
>
> Por la unción religiosa que respira su conjunto.
>
> Una Pasión que tiene todo el empuje y belleza de una brillante oratoria sagrada.
>
> En resumen: Una Pasión de arte».

Encara que els programes de mà són redactats en castellà, l'espectacle era autoritzat per les autoritats dominants a representar-lo en llengua catalana pel seu caràcter eminentment religiós.

El llibret dramàtic d'aquesta *Passió*, era una adaptació de l'obra *Jesús de Nazareth*, original del dramaturg Àngel Guimerà, estrenada al Teatre Novedades de Barcelona la vetlla del 23 de febrer de l'any 1894, amb textos de l'acte sagramental de fra Antoni de Sant Geroni, trinitari descalç, escrita a Barcelona l'any 1792 i amb una refundició i adaptació del també dramaturg Salvador Vilaregut. Incloïa també poemes i arranjaments de Jaume

Pilats, de *La Passió* de Mataró.

Colomer i Martori, que va ésser un dels intèrprets del personatge de Jesús; la seva imatge és la que apareix a les fotografies d'estudi de J. Rosset.

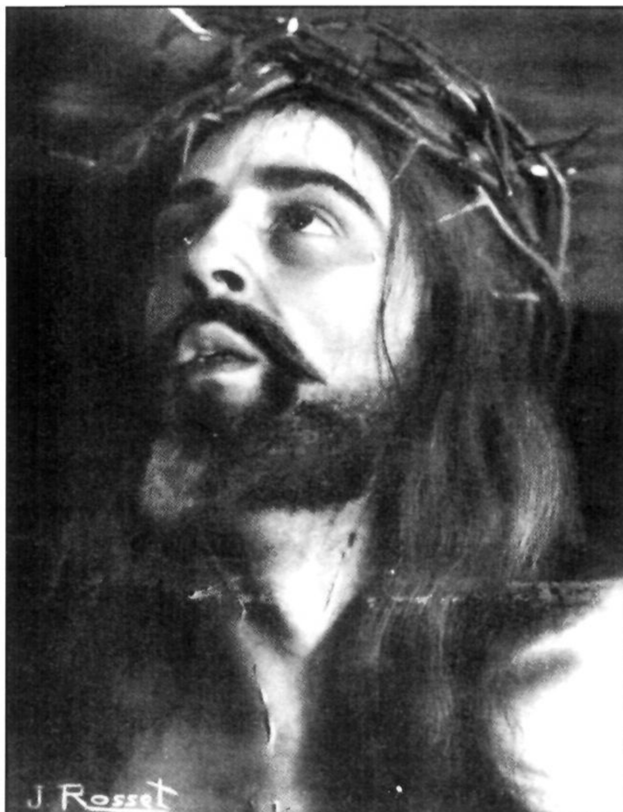
Els principals personatges eren interpretats amb tota propietat i rigor per actors i actrius reconeguts a la ciutat. Qui no recorda Pere Peradejordi en el paper de Ponç Pilat? O Eusebi Vidiella, amb una extraordinària caracterització del personatge de Judes? O també l'actor Josep Prats, interpretant l'apòstol Pere, o les actrius Rita Jané de Serra i Teresa Segura de Graupera, en el paper de Maria, la mare de Jesucrist, o Manuel Planas, en el paper de l'apòstol Joan, o Pilar Bocanegra fent de samaritana, Rita Ros, interpretant la Magdalena, Ernest Comas, en el tullit, o Aureli Mataró i Jaume Colomer en el propi de Jesucrist? Tots aquests actors han deixat un bon record als mataronins.

Una de les persones més actives de Sala Cabañes fou Salvador Serra, marit de l'actriu Rita Jané, escenògraf, autor dels primers decorats dels *Pastorets*. Aportava als espectacles idees innovadores per a l'escena i, junt amb els senyors Planas, Peradejordi, Colomer i Vidiella, acostumava a anar a Barcelona a presenciar espectacles de tota mena, dramàtics, revistes, músic-hall, òpera, sarsuela, màgia, etc., per tal de poder aplicar l'adaptació d'alguns efectes especials que sorprenien els espectadors. Recordem dos quadres espectaculars, *La resurrecció de Llàtzer* i *Jesús calma la tempesta al mar*; en són uns bons exemples.

El diumenge dia 13 de març, a 2/4 de cinc de la tarda i al Teatre de la Unió de Cooperadors, la Companyia Illa-Comas, en la seva segona representació de la temporada de Quaresma, va presentar «la tragedia grotesca en tres actos del genial escritor Carlos Arniches, *Es mi hombre*».

Repartiment:

Leonor	R. Solé
La Sole	M. Gatius
Señá Calixta	E. Illa
La Pura	E. Simarro
Paquita	C. Platel
La Romualda	J. Rodá
D. Antonio	R. Illa
Marcos	J. Torres
D. Mariano	P. Nualart
Paco, «el maluenda»	J. Parera
Sr. Társito	J. Tarensi
Anicetín	Niño J. Parera

Jesús, de *La Passió* de Mataró.

El quemarropa	M. Comas
El Pollo Botines	F. Rimblas
El Requies	F. Lozano
El Jarritas	E. Muns
Jugador 1°	J. Xaudaró
Jugador 2°	M. Parera

El programa especifica:

«Bonita presentación y reparto inmejorable. No deje de ver esta formidable comedia que recordará con agrado. Decorado ejecutado por el escenógrafo local Sr. Ciudad. Sastrería y peluquería de la Casa Patuel».

El petit Teatre de la Unió de Cooperadors està situat, com ja hem esmentat abans, al primer pis del Cafè Nou, i comprèn una sala rectangular que va de la Riera al pati, o sigui, té tot l'espai que a la planta baixa ocupa el grandiós bar-cafè.

El públic ocupava unes cadires de fusta força confortables, arrenglerades, agrupades en deu unitats i subjectades amb un pal, sense estar fixades al terra, cosa que permetia, quan convenia, de retirar-les als costats, creant d'aquesta manera un espai polivalent on es podia fer ball, o altres activitats que no necessàriament tenien a veure amb el teatre. Això, però, tenia els seus inconvenients; com que l'escenari era situat aproximadament a un metre d'alçada, l'espectador tenia dificultat per visionar completament els actors. Per això es decidí d'aixecar l'empostissat fins aproximadament dos metres, resultant d'aquesta forma un escenari en forma de cinemascop. Així es disposava també d'un petit magatzem, dessota de l'empostissat, per guardar-hi decorats, i l'espectador podia gaudir d'una total visió de l'escena.

El dia 19, festivitat de Sant Josep, al Foment Mataroní, es presentà «un escogido programa que la cada día más aplaudida Sección Teatral, dedica particularmente a los que celebran su fiesta onomástica», amb la comèdia en dos actes *Embolic de pretendents* i el sainet còmic *El mestre de minyons*, «gran éxito de risa». No consten en el programa els autors de les obres. Tenim la impressió que als responsables d'aquesta programació no els importaven gaire els autors o, tal vegada, no fent esment dels noms, es lliuraven de pagar a la Societat d'Autors. En definitiva, una cosa o una altra. A la primera peça, només hi surten els pretendents, ja que de l'element femení només se'n parla. I, a la segona, es tracta d'una escola de nois, no pas d'una escola mixta. A l'època, el Foment, com a centre parroquial, conservava l'antiquíssima tradició que les dones o bé no podien sortir d'alt d'un escenari o que, si ho feien, ho havien de fer soles, sense sortir-hi homes.

I el diumenge dia 20, al Teatre de la Unió de Cooperadors, tingué lloc una «gran manifestación de Arte Teatral a cargo de la tan aplaudida Compañía Illa-Comas, adherida a la Unión de Cooperadores, de la que forman parte las celebradas primeras actrices Eulalia Illa y Francisca Ribas».

Era la tercera representació de la temporada de Quaresma. Com que la Companyia Illa-Comas era una companyia de repertori, podia programar una obra diferent cada setmana, ja que amb un parell d'assaigs els actors en tenien prou. Van representar, doncs, «la famosa comedia dramática de ambiente policíaco, en tres actos (el tercero dividido en dos cuadros), original del gran dramaturgo Pablo Armstrong, traducida por Carlos Costa, *El misteriós Jimmy Samson*. ¡Intriga! ¡Emoción! ¿Ladrón de cajas de caudales? ¡¡Pánico en los bancos!!».

Com a detall significatiu de les contradiccions a què estaven sotmesos els grups de teatre, podem observar tres coses. La primera, que es tractava d'un autor anglès, la segona, que s'utilitzava i interpretava una traducció al català i, finalment, la tercera, que en els programes els noms dels actors estaven traduïts al castellà.

Repartiment:

Jimmy Samson	José Parera
Evans	Juan Torres
Dich (El rata)	Rufino Illa
Avery	Juan Tarensi
Bob Morgan	José Xaudaró
Martín Fay	Pedro Nualart
Director de la prisión	Eudaldo Muns
Read	Fidel Lozano
Un empleado	Miguel Parera
Blickendorf	Francisco Rimblas
El jefe de vigilancia de la prisión	Fidel Lozano
Miss Rosa Fay	Joaquina Rodá
Miss Moore	Eulalia Illa
Ketty	Niña Carmen Ribas
Bobby	Niño José Parera

El dia 24, al Cercle Catòlic, cal suposar que seria al primer pis, o sigui, a la Saleta, hi hagué «velada teatral a beneficio de la Sección Escolar»; el jovent de Sala Cabañes representaren l'obra *L'estrella de la felicitat*. En el programa no consta el nom de l'autor, ni els noms propis dels actors i les actrius.

Repartiment:

Sabina	E[lvira] Vidiella
Cinteta	I[sabel] Patuel
Dª Mercè	M[ontserrat] Puerta
Isabeló	C. Viñas
Miquela	E. Puigventós
Filomena	A. Amenós

I la peça *El fill del senyor Rafeques*. En el programa tampoc no consta el nom de l'autor.

Repartiment:

Rafeques	A. Camps
Baldomero	Joaquim Llorens
Xalabardé	Jordi Camps
Cisco	Jesús Ledesma
Bonifaci	Josep Maria M. Pons
Ignasi	M. Bassols
Joan	Jordi Romagosa

El diumenge dia 27, tarda a 2/4 de 6, al Teatre de la Unió de Cooperadors, quarta representació de la temporada de Quaresma. «Se pondrá en escena el riguroso drama en 3 actos de los tan celebrados autores Gregorio Martínez Sierra y Santiago Rusiñol, *Ocells de pas*».

Repartiment:

Lina	Francisca Ribas
Cecilia	Rosa Soler
Leonor	Maria Gatius
Puch	Juan Torres
Antonet	Rufino Illa
Robert	Pedro Nualart
Bobi	Miguel Parera
«Regisseur»	Eudaldo Muns
Atleta	Fidel Lozano
Equilibrista	José Xaudaró
Baró	José Parera

«Decorado ejecutado por el escenógrafo local Sr. Ciudad.»

Aquí, vull fer una referència a l'escenògraf Josep Ciudad, avantatjat alumne de pintors tan importants com Mestres Cabanes, del Liceu de Barcelona, o Marc Zaragoza, de la nostra ciutat. Recent acabat el servei militar, la Companyia Illa-Comas i la Unió de Cooperadors li demanaren si els podia confeccionar els decorats del seu petit teatre. Josep Ciudad, posat a la feina, els pintà una sèrie de decoracions a base de dos rompiments, un decorat de fons, i els «forillos» corresponents, que són els decorats que es posen a la darrera barra i que tanquen el conjunt del decorat. Així, el teatre disposà de les escenografies menjador de casa pobra, menjador de casa rica, menjador de casa noble, exterior marina, exterior bosc i una colla d'aplics, com llibreria, prestatgeria plena d'ampolles de licor, escalfapanxes, etc. que, combinats amb les escenografies esmentades, servien per situar els espectadors en els ambients de les obres que es representaven. Cal dir també, que Josep Ciudad pintava els cartells anunciadors per al plafó que es penjava al carrer, i que són veritables obres d'art.

ABRIL

Des de fa unes setmanes, un grup d'afeccionats al bon teatre està estudiant la possibilitat d'organitzar a la nostra ciutat una entitat cultural, de finalitat semblant a la que ja havia existit, amb el nom d'Amics del Teatre, per tal de poder programar a Mataró una selecció d'obres de teatre selecte, a càrrec de les companyies de més prestigi d'aquell moment. Es proposa també d'incloure a la programació la música, la dansa i tots aquells espectacles dignes de veure.

El periòdic *Mataró* publicava diversos articles sobre el tema. Un d'ells precisa:

> «...todo cuanto se movilice pues a proteger, a independizar, a ennoblecer esas artes, debe constituir una obligación de los mataroneses verdaderamente amantes de la cultura. Si la constitución de una asociación de amigos del teatro se queda en la constitución de una seudo-empresa, rutinaria, mezquina, o snob, Mataró y el arte quedarán defraudados, tal como quedamos defraudados con tristreza de ánimo y con funestos empresarios de hecatombe, ante el estúpido y vulgar teatro de Lluís Elias, en mala hora resucitado para pasto de públicos vulgarmente fáciles, con nombres tan sugestivos como *Amàlia, Amèlia, Emília...*».

Altres veus també van opinant: «...Amics del teatre? Puntualitzem!» –un article com aquest, en ple franquisme, no és massa habitual!.

> «...Animat pel bon desig de fixar conceptes, em permeto de fer algunes consideracions vers el tema teatral. En el terreny de les generalitats sempre, més o menys, tothom hi està d'acord. Tothom és partidari de la cultura i de l'art, com no hi ha ningú que s'anomeni enemic de la llibertat i el progrés...
>
> ...Per això, a la meva manera d'entendre, anomenar-se amic del teatre és com dir ciutadà del món. Els espectadors d'aquests espectacles pornogràfics, dits revistes, o els entusiastes de les produccions d'aires malaltissos –¡pobre teatre

català!– aquests també estan convençuts que són amics del teatre, i d'aquests n'hi ha moltíssims, i la culpa de tot això no és tota de l'empresari, ja que si el públic deixés d'anar a aquests espectacles, ben aviat l'empresa hauria de plantejar-se nous camins...

... Quina actitud s'ha d'adoptar, davant, ja no dic dels Torrado i encara més als Suàrez de Deza, sinó –per enlairar-nos a les altures– com amb una *Infanzona* de Benavente o una *Yerma* de García Lorca, posem per cas? Què fer amb el teatre de Somerset Maghom?

... La junta farà servir els tòpics de l'art per l'art i escandalitzarà d'aquesta manera una part de públic, o defraudarà l'altre sector que exigirà teatre de fortes emocions i molt modern?

... No hi ha en la meva actitud, una disposició al derrotisme, molt al contrari, sinó el bon desig d'aclarir posicions i així d'aquesta manera evitar equívocs amb paraules i conceptes molt bonics, però de difícil aplicació».

Signat X.Y.Z. [Joaquim Casas i Busquets]

El dia 2, a la Sala Casal, la companyia titular i el cor de l'entitat, novament reorganitzats, presenten la sarsuela *Romanza húngara*, que obté un èxit de públic molt destacat.

El dia 3, al Teatre de la Unió de Cooperadors, cinquena representació teatral de la temporada de Quaresma. «A petición del numerosísimo público, se repondrá la comedia dramática en tres actos del celebrado autor Lluís Elies, que tanto éxito obtuvo la pasada temporada, que lleva por título *El fill del senyor Gold*, puesta en escena con propiedad y lujo de detalles».

Repartiment:

Elena	F. Ribas
Sra. Gold	E. Illa
Caterina	C. Platel
Maria	J. Rodà
Sra. Roses	R. Soler
Sra. Martí	M. Gatius
Francesc	J. Parera
Sr. Benjamí	J. Tarensi
Eduard	J. Torres
Sr. Renard	P. Nualart
Sr. Fels	F. Rimblas
Sr. Buixader	R. Illa
Un mosso	J. Xaudaró
Sr. Andreu	F. Lozano
L'advocat	E. Munds
Criat	M. Parera

El dia 9, segona representació al Casal Mutualista de la sarsuela *Romanza Húngara*, del mestre Dotras Vila, també amb la direcció musical de Vicenç Badia. Al matí, sessió de cinema. En aquest local, recuperat per la Mutualitat l'Aliança Mataronina, els matins del diumenge, i amb entrada lliure, acostumaven a programar sessions cinematogràfiques de documentals cedits per les cinemateques de les ambaixades, o dels consolats, de diferents països, que acostumaven a ser molt interessants.

El dia 10, a 2/4 de sis de la tarda, al Teatre de la Unió de Cooperadors, sisena representació de la temporada de Quaresma.

«Debido al resonante éxito que obtuvo la temporada pasada y a petición de numerosísimo público, se repondrá con todos los honores el grandioso drama en tres actos, obra cumbre del inmortal autor Angel Guimerà, *Terra Baixa*, puesta en escena con propiedad y lujo de detalles».

Repartiment:

Marta	F. Ribas
Pepa	E. Illa
Nuri	M. Hernández
Antònia	R. Soler
Manelic	J. Tarensi
Sebastià	J. Parera
Avi Tomàs	P. Nualart
Mossèn	F. Lozano
Josep	R. Illa
Xeixa	J. Torres
Nando	F. Rimblas
Perruca	J. Xaudaró

El programa precisa: «No deje de ver *Terra Baixa*, la mejor obra de teatro catalán. Es otra creación de la Compañía Illa-Comas».

El dia 12, al Teatro Educación y Descanso, el Teatre Borràs del carrer de Bonaire, arriba un programa de varietats, tant a la moda de l'època, amb l'actuació de la famosa cantant Raquel Meller, ja d'edat força avançada, acompanyada del còmic Xalma.

El dia 17, al Foment Mataroní, la companyia titular presenta *Els blaus* i la peça *El mestre de minyons*.

El diumenge de Pasqua, dia 17, a les 10 de la nit, i el dilluns, dia 18, a 2/4 de 6 de la tarda, al Teatre de la Unió de Cooperadors, la Companyia Illa-Comas va posar en escena «con toda propiedad la comedia dramática en tres actos, original de los populares autores Leandro Navarro y Adolfo Torrado, *Dueña y Señora*».

Repartiment:

Tonecha	Francisca Ribas
Rosario	Rosa Soler
Doña Mercedes	Eulalia Illa
Beatriz	Joaquina rodá
Visi	María Hernández
Don Fernando	José Parera
Luís	Juan Torres
Don Ricardo	Juan Tarensi
Julio	Francisco Rimblas
Julián	Pedro Nualart

El dia 18, Dilluns de Pasqua, als Lluïsos –en el periòdic *Mataró*, castellanitzen el nom i els anomenen los Luises– al matí, es celebrà un magnífic festival infantil amb extraordinària assistència de nens i nenes, atrets pel sorteig gratuït d'un xai, del qual s'havien repartit tres mil butlletes entre els menuts de la ciutat. Realitzat el sorteig, el primer va tocar al nen Joan Noè, del carrer de les Monges. La matinal s'acabà amb la projecció d'una interessant pel·lícula, del cinema mut. A la tarda, la secció titular de teatre va representar una adaptació de l'obra *Don Gonçal o l'orgull del gec*, d'Albert dels S. Llanas i Rabassa.

MAIG

El dia 1, el Teatro Educación y Descanso i l'empresa Teatro Monumental Cinema presenten la Compañía de Comedias Catalanas Vila-Daví, amb la reposició extraordinària del sainet en quatre actes, original de Gastón A. Mantua, *Un milionari del Putxet*.

Repartiment:

Tarasa	Maria Vila
Antonieta	Maria Daví
Celi	Antònia Padrones
Sra. Vescomtessa	Maria Font
Aurora	Aurora Tarrida
Quildo	Pius Daví
Miquel	Manuel Carilla
Tonet	Antoni Gimbernat
El Baronet Pepe	Ramon Ribas
El Negre	Ferran Capdevila
Tano	Joaquim Arasa
Sr. Vescomte	Pere Aguilar
Quico	Rossend Tarrida
El valencià	Ramon Fortuny

Direcció: Pius Daví

El mateix diumenge dia 1, la Sala Cabañes, després de les representacions de *La Passió*, presenta «la divertida comedia, casi policíaca», en un pròleg i dos actes, *Los ladrones somos gente honrada*, del famós escriptor i comediògraf Enrique Jardiel Poncela, de la mà de l'actor Jaume Cusachs, jardielponcelista entusiasta.

Repartiment:

Hermínia	J. Verdaguer
Germana	C. Albert
Teresa	M. Campeny
Eulalia	R. Oliveras
Monchita	T. Cusachs
Adelcira	A. Parés
Lucía	I. Patuel
Marifé	R. Sala
Delfina	E. Bravo
Daniel	A. Casanovas
El «tío del gabán»	J. Cusachs
«Castelar»	E. Comas
Felipe arévalo	A. Calvo
Menéndez	E. Vidiella
«Pelirrojo»	J. Camp
Evelio	J. Pons
Antón	J. Giribés
Benito	J. Brisa
Díaz	A. Alum
Laredo	F. Jordà
Ríos	S. Noya
Muguruza	J. Ledesma

«Decorados exprofesos de J. Pou Vila
Vestuario: A. Viñals
Peluquería: Celda»
Programa imprès a Imprenta Minerva-Mataró.

I també el mateix diumenge, primer de maig, al Teatre de la Unió de Cooperadors, la Companyia Illa-Comas, «a petición del numerosísimo público y debido al grandioso éxito que obtuvo la pasada temporada, se repondrá con todos los honores el grandioso drama en tres actos y en verso del inmortal autor» Frederic Soler (Serafí Pitarra), *El contramestre*.

Repartiment:

Gertrudis	Eulalia Illa
Laura	Francisca Ribas
Sisó	José Parera
Don Pau	Juan Tarensi
Ramon	Juan Torres
Ofegat	Rufino Illa
Don Pancho	Pedro Nualart
Agregat	Francisco Rimblas
Don Cosme	Fidel Lozano
Domingo	José Xaudaró

El dia 11, al Foment Mataroní, hi ha sessió benèfica a favor de les Germanetes dels Pobres.

Es projectaren dos documentals d'interès local, *Centenari del ferrocarril* i *Els Tres Tombs*, obra del mataroní Joan Pruna, i per primera vegada la pel·lícula *Quimera medieval*, realitzada per diversos afeccionats, amb la càmera de Joan Pruna. La Secció Teatral del Foment hi va col·laborar, interpretant el sainet còmic *A Sant Boi hi falta gent*, sota la direcció de Joan Mola.

El diumenge dia 15, al Foment Mataroní, centre parroquial de Santa Maria, la Secció Teatral va representar «con toda propiedad y esmero, el drama en tres actos traducido para la escena catalana por don Antonio Navarro Puga», *Els dos sergents francesos*.

Al programa no consta l'autor de l'obra, tan sols el seu traductor. Tampoc no consta el nom de l'autor a l'edició d'*Els dos sergents francesos* feta per La Escena Catalana, de Barcelona, núm. 61 de la col·lecció, data 17 de juliol de 1920, any III, segona època. A l'exemplar de la tercera edició, Antoni Navarro Puga hi fa la següent dedicatòria: «A la memòria de l'eminent primer actor Don Teodor Bonaplana, que fou el primer en donar a conèixer, traduïda en prosa castellana, la present obra i amb inimitable talent artístic encarnà magistralment el protagonista. Com a tribut d'admiració i record de la bona amistat que li havia tributat en vida, li dedico aqueixa traducció». El títol complet de l'obra traduïda per Navarro Puga, és *La paraula d'honor o els dos sergents francesos*.

La Secció Teatral del Foment Mataroní, companyia en què actuaven només homes, va fer un arranjament de l'obra per tal d'eliminar els personatges femenins, com la Jenny i la Laureta, de la mateixa manera que s'havia fet a l'obra *El ferrer de tall*, de Frederic Soler –Serafí Pitarra– en la qual s'eliminaren els personatges de la baronessa, l'Agneta i la Rosa, i els transformaren en un germà, un parent, un conegut, etc. Embolica que fa fort!

Repartiment:

Ferran d'Aubert (Lluís Derville)	P. Barrera
Robert Larive	L. Soler
L'ajudant Valmore	M. Esperalba
El General Comte d'Altaville	M. Llinàs
Joan	J. Puig
Llorens	J. Feliubadaló
Valentí(a) no importa	J. Mola
L'aspirant Albert	A. Pera
Tomàs	S. Anglada
Un oficial	J. Gironès
Un mariner	J. Mola
Carles (nen 8 anys)	A. Anglada

I, com a fi de festa, es va representar el sainet còmic en un acte *Sistema Munyon*, del qual el programa tampoc no indica l'autor.

Repartiment:

Ventura	A. Anglada
Benet	J. Crespo
Agustí	B. Blances
Rosendo	J. Gironès
Alfredo	M. Esperalba
Miguelitos	L. Rabassa

«Dirección: Juan Mola
Apuntador: J. Oliva. Sastrería: Patuel
Decorados: Valera»

El mateix dia 15, a la Sala Cabañes, reposició de l'obra representada el passat 27 de febrer, *La marqueseta que no sap què té*, de Josep M. Folch i Torres, amb el mateix repartiment.

I també el mateix diumenge dia 15, la Companyia Illa-Comas va representar de nou, al Teatre de la Unió de Cooperadors, «la sugestiva comedia en tres actos, original de los celebrados autores Víctor Mora y Mariano Amat, *El carro de la alegría*, una obra de ambiente festivo que le deleitará».

Repartiment:

Aurora	Francisca Ribas
Donya Elvira	Eulalia Illa
Matilde	Blanca Coll
Mònica	Rosa Coll
Benet	Juan Tarensi
Enric	Juan Torres
D. Pascual	P. Nualart
Jordi	Fidel Lozano
Macari	Rufino Illa
Xic	Francisco Rimblas
Claudi	Josep Xaudaró
Albert	Miquel Parera
Un client	Eudaldo Muns
Un mecànic	Joan Torrent

«Decorado ejecutado por el escenógrafo local Sr. Ciudad.
Sastrería y peluquería de la Casa Patuel.»

Els dies 28 i 29, la Junta directiva de la Unió de Cooperadors i la Junta del Grup de Cultura dediquen un homenatge a la Companyia Illa-Comas per l'èxit obtingut en les representacions de la temporada. El programa va ésser aquest:

Dissabte, dia 28, a 2/4 d'onze de la nit, *lunch* d'homenatge.

Diumenge, dia 29, a les 12 del migdia, audició de sardanes, vermut d'honor i concert a càrrec del Cor Germanor, de la Unió de Cooperadors, sota la direcció del mestre F. Grasetas, amb interpretació de les composicions *La dansa de l'amor*, sardana, de J. Voltas, *Arre Moreu*, de J.M. Ventura, *Riallera*, sardana, d'A. Castell Casas, *La donzella de la costa*, de R. Bartomeus i *Primavera*, vals, d'A. Castells Casas.

I a la tarda, a 2/4 de sis, la Companyia Illa-Comas va fer la darrera representació de la temporada, posant en escena la comèdia dramàtica en tres actes *La madre guapa*, obra d'Adolfo Torrado.

Repartiment:

Elena	Francisca Ribas
Amparo	Rosa Solé
Belén	María Hernández
María Ester	Carmen Platel
Marisa	Antonia Espejo
Teresa	Eulàlia Illa
Josefina	Rosa Coll
Paquita	Emilia Simarro
Doncella	Blanca Coll
Jaime	Juan Torres
Enrique	José Parera
Perico	Francisco Rimblas
César	Juan Tarensi
Alfredo	Fidel Lozano
Ismael	Eudaldo Muns
Arturo	Rufino Illa
Federico	Pedro Nualart
Criado	José Xaudaró

Cal fer constar les noves incorporacions a la companyia, com les actrius Maria Hernández, Antònia Espejo i Emília Simarro.

El dia 22, al Teatre Educación y Descanso (Teatre Borràs), «la Compañía Pepe Alba, con Elvira Clement, con Consuelo de Nieva y un cargamento de bellezas, presentan las comedias *Las faldas de Pepe* y *Caballero cariñoso se traspasa*». Al programa no consten els autors de les dues peces.

El dia 29, a la Sala Cabañes, tal com diu el programa de mà, «un grupo de amigos de los Pobres de la Parroquia de San José, en colaboración con el Círculo Católico, tienen el honor de invitar a Vd. y familia a la "Charla escenificada" que, Dios mediante, tendrá lugar en la Sala Cabañes el domingo día 29 de Mayo, a las 5,30 de la tarde, a beneficio de los pobres de la Parroquia». Es va representar *Heroínas de la caridad*, «charla escenificada, en tres estampas. Original de D. Diego Ramírez Pastor», per la Compañía de Teatro Moderno, dirigida per Mercedes Gibert, Fernando Ulloa i Joaquín Giner.

Repartiment, per ordre d'aparició:

Locutor	Fernando Ulloa
Sor Pura	Mercedes Gibert
Ana	Paquita Bresolí
Mercedes	Josefina Llamas
Fulgencio	Joaquín Giner
Manolo	Salvador Muñoz

Val la pena de transcriure el que va dir la crítica teatral del diari *El Correo Catalán*:

«Cuando tanto se ha venido hablando del teatro del pueblo, surge un escritor de sólido prestigio, que exalta en prosa correcta, castiza, subyugante, el amor, la caridad y el sacrifico, excelsas virtudes vinculadas a esas beneméritas hermanitas de la Asunción, verdaderas enfermeras de los obreros que en cuerpo y alma se dedican al servicio de los desvalidos, sin otra remuneración ni recompensa que el gozo de saberse hijas predilectas de Jesucristo. *Heroínas de la caridad* nos parece una obra digna de los mayores elogios.

El tema es tan difícil como noble es el propósito. Difícil, porque las reacciones de los personajes en según que clase de autor degenerarían en crisis sentimentales de folletín o en antífonas de sermonario cuaresmal. En *Heroínas de la Caridad* alienta ese peculiar de "la gente del pueblo", aquella que a decir del sainetero, tienen también su corazoncito. Y lo tiene de verdad. Corazón sensible a toda vibración espiritual y a toda explosión de ternura. De ahí que la santidad de la monja enfermera, virtuosa y humilde, ilumine aquellas almas ingénuas.

Todo es injundioso en la obra, porque el elevado sentido espiritual que preside las reacciones éticas no deja paso a nada que pudiera quebrar verticalmente la unidad de la estampa. *En Heroínas de la Caridad* todo es grano. La interpretación la calificamos de insuperable. Y no quitamos nada a lo dicho». José María Junyent.

«Enseñad el Evangelio predicándolo, no con los labios, sinó con el ejemplo, no anunciándolo sinó viviéndolo. Pocas palabras y muchos actos». P. Pernet.

Com a contrast de tipus d'espectacle, el mateix dia 29, al Teatre Monumental, es presenta «la Compañía de Comedia de Juan A. Díaz, primera actriz Anita Renó, primer actor Vicente Soler, primera dama joven Juni Orli, primer galán joven, Jorge B. Soler, estrella cinematográfica, procedente

del Comedia, Madrid, con la obra cumbre del eximio escritor Darío Niccodemi, adaptación española de Joaquín Guichot, *La sombra*, con Mario Aguilar, Mary Mombrú y Amalia Sanchís».

«Precios: butaca platea (numeradas), 9 ptas. Butacas primer piso (numeradas), 8 ptas. Entrada general, 3,50 ptas. Despacho de localidades, en el cine Gayarre y en las taquillas de Teatro una hora antes de la función.

Nota: En la Secretaría de Educación y Descanso, se expenderán las localidades para los afiliados con el 50 por ciento de descuento».

JUNY

Els dies 5 i 6, per la Fira de Mataró, Sala Cabañes presenta l'obra de Josep M. Folch i Torres, en tres actes i onze quadres, *El rei que no reia.*

Repartiment:

Princesa Josefina	P. Bocanegra
Balbina	I. Camps
Serapia	T. Cusachs
Hostalera	P. Oliveras
Ginet	J. Font
El rei	P. Peradejordi
Toixó	P. Casas
Anguila	M. Planas
Botija	J. Cusachs
El Duc de Brau	A. Casanovas
Rodet	J. Camp
Reibò	J. Colomer
Gracias	P. Noya
Poeta	J. Ledesma
El capità Manaia	E. Vidiella
Menjacrú	J. Miró
Doctor	A. Alum
Badiu	A. Calvo
Marxant	R. Tella
Hostaler	J. Prats
Esbirro	F. Jordà

«¡¡Tres horas de risa!! Magnífica presentación de nuestra Compañía Teatral. El mejor espectáculo de las Ferias de 1949».

A Mataró, per la Fira, s'intentava portar el millor teatre professional del moment, amb programes diferents, per tal d'acontentar tota mena de públic. El mateix dia 5, al Teatre Educación y Descanso, en sessions de tarda i nit, la companyia de l'actriu Pepeta Fornés va presentar les obres *Un casament de conveniència* i *Escola de senyores*, i el dia 7, al Teatre Clavé, «la Compañía de Arte Dramático del gran actor Enrique Borràs, gloria de la escena española, con Vicente Soler», va presentar *El gran galeoto*, «representación extraordinaria del drama en actos y en verso, precedido de un diálogo en prosa, original de D. José Echegaray».

Repartiment:

Teodora	Josefina Lamas
D. Juan	Enrique Borrás
Doña Mercedes	Emilia Matas
Don Severo	Luís Tejedor
Pepito	Lorenzo Durán
Ernesto	Vicente Soler
Criado primero	Pedro Gimier
Criado segundo	Francisco Ferrándiz

«Época moderna. La acción en Madrid. La más grande creación de Enrique Borràs».

El dia 26, dues representacions, una al Foment Mataroní, on es representa l'obra *Llops de Mar* i la peça a *Sant Boi hi falta gent*, interpretada només per homes, i l'altra al Teatre Clavé, on la Companyia de Mercedes Collado i José Subirana, amb direcció de Marta Grau, professora de l'Institut del Teatre de Barcelona, presenten el drama en quatre actes i dos quadres, de Manuel Tamayo i Baus, *Locura de amor.*

Repartiment:

La reina Doña Juana	Mercedes Collado
Aldara	Angelita Velasco
Doña Elvira	Lolita González
Dama 1ª	Nieves Pineda
Dama 2ª	Angelita Caballero
Dama 3ª	Encarna Giménez
Moza del mesón	Nati López Saus
El Rey Don Felipe	José Subirana
Capitán Don Alvar	Adolfo Marsillach
Almirante de Castilla	Francisco Aliot
Juan Manuel	Carlos Lucena
Ludovico Mariano	Juan Martínez
Garci Pérez	José Isidro
Marqués de Villena	Luis Padrós
Filberto de Vere	Jorge Rigual
Hernán	Juan Castellet
Paje	Andrés Magdaleno
Capitán	Antonio San Carlos
Noble primero	Arturo Vilar
Noble segundo	Eduardo Espinosa

«Damas, nobles, prelados, pages, médicos, soldados castellanos, soldados flamencos embozados. La acción del primer acto en Tudela de Duero, la del segundo en un mesón distante de Tudela. Los otros restantes en el Palacio del Condestable de Burgos. Año 1506».

En aquesta obra, trobem actors que després serien molt populars, que encara interpreten papers de segon ordre, com Adolfo Marsillach, Carlos Lucena i Andrés Magdaleno. I, pel que fa referència a «damas, nobles, prelados», etc., cal dir que aquesta part de la figuració, normalment les companyies la contractaven a la localitat on anaven a representar, i era formada per afeccionats al teatre, parents i amics de l'empresari, etc.

JULIOL

El dia 2, al Teatre Clavé, i seguint el text del programa, «por celebrarse un festival en el Teatro Calderón de Barcelona en esta fecha, la empresa, de común acuerdo con la compañía, ha logrado que ésta actue completa en nuestra ciudad, con el éxito del año *Los burladores*, zárzuela española en tres actos, original de Serafín y Joaquín Alvarez Quintero y música del maestro Pablo Sorozabal», representada per la Compañía Lírica del Maestro Sorozábal.

Repartiment:

Rosela	Carmen de la Puente
Celito	Enriqueta Serrano
Dña. Mariana de Avendaño	Elvira Piquer
Bastiana	Anita Carrión
Paquita	Emilia Casas
El Marquesito de Don Juan	Esteban Astarloa
Baratillo	Félix Casas
El Capitán Santa Cruz	Francisco Moroto
El bachiller Fabricio	Marco Túnez
Talavera	Alejandro Bravo
Perrini	Fernando Hernández
D. Tomàs Iruleto	Paco Obregón
El Coronel Galano	Carlos Oller
Bastián	Antonio Segura
Un carromatero	Jerónimo Arraz
Otro carromatero	Julián Bauter

«Cadetes, criadas, corchetes. La acción en los comienzos del siglo XIX, después de Trafalgar y antes del 2 de Mayo (1806-1807). El primer acto en Madrid, el segundo en un ventorio de sus cercanías y el tercero en un cigarral de Toledo.

Dirección de Orquesta: su autor, el eminente maestro Pablo Zorozábal».

Com en tots els espectacles d'aquesta mena, els tramoies i acomodadors del teatre rebien una nota de l'empresari, demanant-los que s'ocupessin de trobar els figurants necessaris, homes i dones, per a l'espectacle. Normalment es pagava molt poc, i la majoria de la gent que s'apuntava a la figuració només ho feia per les ganes de sortir a l'escenari al costat de figures rellevants del teatre o de la lírica. Un parell d'hores abans de l'espectacle, el regidor de torn reunia la figuració a l'escenari i els explicava el que calia fer, barrejar-se amb el cor, moure els braços amunt i avall si l'escena ho requeria, o bé bellugar els llavis, fent veure que cantaven, sempre, això sí, de cara al públic. I després, als camerinos, els donava el vestuari, naturalment, no pas fet a mida, que la majoria de vegades s'havia d'adaptar, improvisadament, al figurant de torn, sovint amb resultat força grotesc, que provocava les rialles dels espectadors. Imaginem-nos, per exemple, un figurant fent de soldat medieval, amb la llança a la mà, i que en un moment determinat li cauen els pantalons. Anècdotes com aquestes, se'n podrien explicar a pilons. Això ens pot donar la mesura de la qualitat de certs espectacles, sobretot pel que fa referència a les sarsueles, on les companyies amb pressupost escàs, i amb un cor musical mínim, farcien l'escena de personatges, utilitzant figurants improvisats.

Els dies 9 i 10, a la Sala Casal, presentació de la companyia titular, amb la sarsuela *La Generala*.

I arriben les Santes, amb programacions extraordinàries; les empreses contracten el bo i millor de les cartelleres dels teatres de Barcelona.

El dia 27, dia de les Santes, al Teatre Clavé es presenta la Gran Companyia Lírica «del famoso divo barítono Marcos Redondo, amb la primera tiple Conchita Panadés, el primer actor y director Pedro Vidal, con los maestros directores y concertadores Sres. Manuel Garrido y Francisco A. Font y con la Orquesta de Barcelona, la famosa zarzuela, en tres actos, divididos en tres cuadros, libro de F. Romero y G. Fernández Shaw, música del maestro Guridi, *El Caserío*», amb Jerónimo Vilardell, Amparo Albiach, Teresa Sánchez, Manolo Rubio, Pablo Melgosa, Eduardo Stern, Enrique Esteban, Maria Salvador, Adela Doloder, J. José Moreno, Oscar Tria i cor general.

El mateix dia, al Teatre Monumental, acabats els focs artificials, la Companyia Vila-Daví ofereix l'obra de l'autor Alfons Roure, *El rei de la llana*.

I també, el mateix dia, la Sala Cabañes presenta l'obra original de J. Serrano Anguita, *Manos de plata*, a la seva sala. D'aquesta representació, no conec cap altra referència que la que hi ha anotada al llibre *75 anys de Sala Cabañes* (Mataró 1991).

El dia 28, al Teatre Clavé, a les 6 de la tarda, «éxito cumbre, de la obra en cuatro actos, divididos en siete cuadros, de Joaquín Montaner, *El águila*

y el olvido, con la formidable Compañía de Arte Dramático de Alejandro Ulloa, con la primera actriz Ana María Méndez...».

Repartiment:

Don Pedro de Orellana	Alejandro Ulloa
Alma	Ana María Méndez
Patricio Roldán	Luís Calderón
La Madre Isabel	Josefina Tapias
Román	Félix José Montoya
Agueda Capilla	Pilar Olivar
Josué	Miguel García

«La acción en un castillo cerca de París.
Los actos 1° y 2°; 4° y 5° sin interrupción.»

Cal ressaltar que en la companyia intervenien actors i actrius que, sense ser figures de capçalera, amb els anys serien més coneguts per les seves intervencions en el cinema i després a la televisió, com, per exemple, María Luisa Ponte i Rafel Calvo. O bé, actors o actrius que havien estat força coneguts en el teatre català, com Laura Bobé o Josefina Tapias i l'actor Lluís Torner.

I el mateix dia 28, al Teatre Monumental, presentació de l'espectacle de revista *O'key Radio*.

AGOST

El dia 13 d'agost, al Teatre Clavé, amb sessions de tarda a 3/4 de 7 i de nit a 1/4 i cinc d'onze, actua Antonio Machín. «El coloso de la canción moderna, presenta su gran espectáculo, *Melodías de color*, procedente del Teatro Romea de Barcelona, con seleccionadas atracciones de revista». Antonio Machín era nomenat «la voz tropical de oro». I amb ell actuaren «Brany y Valenti. Fantasistas cómicos internacionales».

Repartiment:

Lolita Ochoa	Estrella de la canción
Eduardo	Actor cómico
Trio Lydia	Danza clásica
Tina Fernan	Actriz cómica
C. Vicente	Primera bailarina
Edy Pioldy	Vedette
Ramon Oteiza	Galán cómico
Mary Petisco	Segunda vedette
C. Sánchez	Primera bailarina
Iwe et Iwe	Atracción acrobática internacional

«Luis Araque, el compositor de fama mundial con su Gran Orquesta.
Empresa artística: Miquel Gómez y Antonio Machín.
Representante: Karen Illum Timschenko.
Precios: Entrada palco, butaca anfiteatro y butaca platea. 12 ptas. Butaca circular, 9 ptas. Asiento fijo, 2° piso, 7 ptas. Sillas platea, 5 ptas; entrada general, 4 ptas.»

El dia 14, la Companyia Illa-Comas, com cada estiu, va de «bolos». Un dels llocs on mai no podia faltar és al Patronat Catequístic de la Roca del Vallès, on presenten, amb el programa redactat en castellà, tot i ésser les obres i els personatges en català, «el grandioso drama en tres actos, original del malogrado autor Ignacio Iglesias», *Foc Nou.*

Repartiment:

Carlota	Sra. Francisca Ribas
Sra. Isabel	Sra. Dolores Illa
Adriana	Sra. Antonia Espejo
Jovita	Sra. María Hernández
Teresa	Sra. Eulalia Illa
Remei	Srta. Carmen Platel
Sr. Guillem	Sr. Rufino Illa
Frederic	Sr. Juan Torres
Eladi	Sr. Josep Xaudaró
Sr. Nicolau	Sr. Pedro Nualart
Vicens	Sr. Fidel Lozano
Dña. Juana de Haro	Mª Luisa Ponte
Juanilla	Carmen Pradillo
Carlos V	Rafel Calvo
Conde de Magacela	Luís Calderón
Moron	Miguel García
Blas Ribera	Rafael Calvo
Diego del Barco	Juan Méndez
Coello	Ernesto Romero
Díaz de Ayala	Carlos de Luna
Fray Alonso	Félix Monroya
Condia	Luís Torner
Capitán	José Caturla
Fray Diego de Junta	Ernesto Romero
D. Luís Quijada	F. Montoya
Pedro Flores	Germán Cortina
Ventero	J. Catula
Alcalde	E. Romero
Galopín	J. Coturla
Fraile dominico	J. Poveda

«Títulos de los cuadros: 1° El molino de Rivera (Extremadura), 2° Una posada en Venecia, año 1485, 3° Real Campamento (India), 4° Residencia en Santa Engracia, año 1532, 5° Santa Engracia (India), 6° Convento de dominicos, año 1536, 7° Parador de Yuste, 2 de febrero de 1557.»

I també al mateix teatre, a les 11 de la nit, representació de la comèdia en cinc actes, original de l'autor francès Jean Aneuilh, traduïda al castellà per Jenaro Solsona, *La invitación al castillo*.

Repartiment:

Horacio	
Federico	Alejandro Ulloa
Isabel	Ana María Méndez
Diana del Parc	Carmen Pradillo
Romualdo del Parc	Rafael Calvo
Dña. Jacinta Torrealta	Laura Bové
Dora	María Luisa Ponte

I com a fi de festa representa «la chistosísima pieza cómica en un acto *La gran rifada*, original de Ll. Ll. ¡¡A reir!! La pieza más cómica del más festivo autor ¡a reir! Si quiere pasar una inolvidable velada, no deje de ver *Foc Nou* y *La gran rifada*. Procure con tiempo sus localidades». Ens fem la pregunta de qui devia ser l'autor d'aquesta graciosa peça.

Repartiment:

Pepeta	Srta. Carmen Platel
Sr. Benet	Sr. Rufino Illa
Arturo	Sr. Francesc Rimblas
Sr. Xicoire	Sr. Pedro Nualart
Sr. Bravo	Sr. Juan Tarensi
Pau	Sr. Fidel Lozano

«Apuntadores: Francisco Anglas (Cisquet) y José Dansa (Pepitu).
Tramoistas: Alfredo Cervera y Ramón Torrent».

El dia 21, al Teatre Clavé, es torna a presentar la Compañía de Arte Dramático «del eximio primer actor Alejandro Ulloa, con la primera actriz Ana María Méndez», amb dues representacions.

La primera, a la tarda, a les sis, amb l'obra en tres actes original de Luis Vélez de Guevara, amb arranjaments de Fernández Villegas, *Reinar después de morir.*

Repartiment:

Príncipe D. Pedro	Alejandro Ulloa
Dña. Inés de Castro	Ana María Méndez
Rey Alonso de Portugal	Rafel Calvo
Dña. Blanca de Navarra	Carmen Pradillo
Brito	Miguel García
Egas Coello	Félix José Montoya
Alvar González	Luís Calderón
El Condestable	Germán Cortina
Nuño de Almeida	José Caturla
Violante	Pilar Olivar
Alonso	José Manuel Alvarez
Dionís	**XX**

«Músicos, cantadores, pajes, pueblo y acompañamiento.
Fastuosa presentación. Una joya del siglo de oro del teatro español.»

La segona, a la nit, a 2/4 d'onze, amb l'obra en quatre actes, escrita en anglès per Lewis N. Parker, i adaptada a la llengua castellana per Manuel Linares Rivas i Federico Reparaz, *El cardenal.*

Repartiment:

Cardenal Juan de Médici	Alejandro Ulloa
Filiberta	Ana María Méndez
Baglioni	Rafael Calvo
Andrea Strozzi	Luís Calderón
Claricis de Medicis	Laura Bové
Bartolomé Chigi	Enrique Vivó
Julián de Medici	Félix Montoya
Honoria	Pilar Olivar
Beppo	Miguel García
El Abad de Ramsan	Carlos de Lima
Pedro	Celedonio Merino
Luis	José Poveda
Francisco	José Caturla

«Magistral creación personal del primer actor Alejandro Ulloa. Magnífico triunfo de esta notable compañía».

Com a nota curiosa, anotem els preus del Teatre Clavé, a l'època. Seients, llotja: 10 ptes. Butaques amfiteatre: 10 ptes. Seients fixos 2n pis: 6 ptes. Cadires platea: 5 ptes. Entrada general: 3,50 ptes.

El dia 25, al Teatre Clave, «Acontecimiento teatral»; la Companyia de comèdia còmica de Paco Martínez Soria, amb la primera actriu còmica Mercedes Muñoz Sanpedro, i la direcció d'Ignacio F. Iquino, conegut realitzador cinematogràfic, procedents del Teatre Borràs de Barcelona, presenten «la graciosísima farsa cómica en tres actos, original de Prada e Iquino», *Escuela de serenos*; el títol parodia la pel·lícula nordamericana, amb Esther Williams, *Escuela de sirenas.*

Repartiment, per ordre d'aparició:

Voz interior	Juan C. García
Roque	Joaquín Puyol
Rosa	Mercedes Muñoz Sanpedro
Flora	Mary Cuadreny
Isabel	María Armora
José María	Pedro Sempson
Aciselo	Aurelio Pardo
Antonia	M. Teresa Tolosa
Eleuterio	Miguel Mateo
Paca	Consuelo de Nieva
Timorata	Lolita Vilar
Don Natalio	Paco Martínez Soria
Ildefonso García López Pérez (Marqués de Castañar)	José Sazatornil
Edelmira Roblez del Pilar (Marquesa de Castañar)	Pepita Díaz

Hilda	Mercedes Barranco
Alejandra	Mary Yilix
Jhonson	Jorge Greiner
Mari Pepa	Carmen Lozano
Rosita	Mary Cuadreny
Margarita	M. Teresa Tolosa

Actuaven en la companyia actrius i actors com Mercedes Muñoz Sanpedro, Mercedes Barranco, Consuelo de Nieva i José Sazatornil, que el cinema popularitzà més endavant ja que varen intervenir en moltíssimes comèdies filmades a l'època franquista.

SETEMBRE

El dia 6, al Teatre Clavé, reaparició de la Companyia de comèdies còmiques del «graciosísimo» primer actor Paco Martínez Soria, amb el «juguete cómico» en tres actes, de Tristan Bernard, adaptat per Antonio F. Lepina i Federico Reparaz, *Mi cocinera*.

Repartiment:

Augusto	José Sazatornil
Carlos	Miguel Mateo
Toto Maldonado	Mary Yilix
Quintanilla	Aurelio Pardo
Gómez	Salvador Peiró
López	Artur Alonso
Amelia	Pepita Díaz
Ángela	Marta Armora
Maldonado	Paco Martínez Soria
Pepito	Manuel Deabella
Julia	Mary Quadreny
Eufrasia	Adela González
Evaristo	Arturo Castillo
Antonia	Mary Tere Tolosa
Felicidad	Isabel Óscar
Regina	Mercedes Barranco

Els dies 24 i 25, el Grup de Cultura de la Unió de Cooperadors organitza un homenatge a les seccions de la casa i fa la clausura de la temporada d'estiu. A la pista actuen el Cuarteto Veracruz i l'Orquesta Oriental Jazz (Els Verds).

Al programa de mà, plegable, en forma de tríptic, hi ha imprès el calendari del Campionat Nacional de Lliga de Futbol, tercer grup de la tercera divisió, on juga l'equip del Mataró, temporada 1949-50, amb uns llistats setmanals per prendre nota de les puntuacions corresponents.

I al mateix programa, en la pàgina posterior, la Companyia Illa-Comas anuncia les obres de repertori que presentarà la propera temporada. Són *Baltasar*, *La Mare*, *Els hipòcrites*, *L'honra dels fills*, *La Mariona té un secret*, *Pluja de fills*, *Cumbres borrascosas*, *Morena Clara*, *La casa de salud*, *La Papirusa*, *Los plebeyos* i *Juan José*, aquesta darrera, per autorització especial de la companyia, que la tenia en exclusiva.

Dotze títols, dels qual sis corresponen a obres en català, i sis en castellà. Una vegada van preguntar als membres de la Companyia si el públic que tenien era castellà. La resposta va ser que, no, que era català. Aleshores, per què féu teatre castellà? Pregunta que, a l'època, es contestava sola.

El dia 25, segona visita de la Companyia Illa-Comas al Patronat Catequístic de La Roca del Vallès. Representació d'una obra en tres actes i, com a complement, o fi de festa, la peça, ordinàriament, un sainet. Era un dels costums de les companyies teatrals. Però a poc a poc la peça es deixà de fer i actualment gairebé no es fa mai. A La Roca, la Companyia Illa-Comas representà primer l'obra *Baltasar*, de Lluís Elies, amb més de cent representacions als teatres barcelonins.

Repartiment:

Mònica	Francisca Ribas
Sor Teresa	Eulalia Illa
Florència	Antònia Espejo
Encarnació	Dolors Illa
Mare	Carmen Platel
Baltasar	Josep Parera
Barceló	Rufino Illa
Paco	Juan Tarensi
Albert	Juan Torres
Felip	Marcelo Pi
Forner	Fidel Lozano
Rafel	Francisco Solé
Poeta	José Xaudaró
Bernat	Francisco Rimblas
Amic	Miguel Parera
Editor	Fidel Lozano
Cristóbal	Pedro Nualart
Client primer	Marcelo Pi
Client segon	Francisco Solé

I com a final de festa, representaren la «chistosísima pieza cómica, en un acto, original del festivo comediógrafo José Asmarats», *A cal sabater*.

Repartiment:

Riteta	Carmen Platel
Sr. Esteve	Pedro Nualart
Sinforiano	Francisco Rimblas
Jaumet	Miguel Parera
Ramon	José Xaudaró

Companyia Illa-Comas, temporada 1949-50. Drets, d'esquerra a dreta: Josep Dansa, Francesc Rimblas, Pere Nualart, Fidel Lozano, Marcel Pi, Ramon Torrent (tramoia), Josep Xaudaró, Miquel Parera, Josep Parera, Joan Torres i Joan Tarensi. Asseguts: senyora de Rimblas, Carme Platel, Blanca Coll, Maria Hernàndez, Antònia Espejo, Joaquima Rodà, senyora de Parera, senyora de Torres, Dolors Gonzàlez de Tarensi.
Falten: Laieta Illa, Rufí Illa, Dolors Illa i Francesca Ribas.

La Companyia Illa-Comas ha incorporat actrius com la Dolors Illa, filla del matrimoni Illa, Rufino i Laieta, o nous actors com Francesc Solé, germà de l'actriu Rosa Solé, o Marcel Pi, fill del titular de la coneguda llibreria Pi, de la Riera.

OCTUBRE

El diumenge dia 9, a 2/4 de sis de la tarda, inauguració de la temporada teatral a la Sala Cabañes. Estrena de la comèdia en quatre actes *Un marido ideal*, de l'escriptor irlandès Oscar Wilde, refosa i adaptada per la secció teatral Sala Cabañes.

Repartiment:

Lady Chiltern	Pilar Bocanegra
Mistress Cheveley	Isabel Camps
Miss Mabel Chiltern	Dolors Segura d'Agustí
Lady Markby	Rita Jané de Serra
La Condesa Basildon	Julia Verdaguer
Mistress Marchmont	Claudia Albert
Sir Roberto Chiltern	Jaime Colomer
Lord Corning	Pedro Casas
Conde Caversham	José Prats
El Vizconde de Manjac	Jaime Miró
Míster Montfort	Eusebio Vidiella
Mason	Jesús Ledesma
Phipps	Ernesto Comas

El dimecres dia 12, l'Acadèmia Balmes del Cercle Catòlic, cal senyor Banet, celebra la festa anyal dels ex-alumnes amb el següent programa d'actes:

Matí, a les 8. Missa solemne a la parròquia de Sant Joan i Sant Josep.

A 2/4 d'onze. Al camp de l'Esportiva, partit de bàsquet entre la Unió de Cooperadors i una selecció d'ex-alumnes (2a).

A 1/4 de dotze. Partit de bàsquet en el mateix camp entre el CD Mataró (3a) i una selecció d'ex-alumnes (1a).

A les 12. Partit de ping-pong entre dues seleccions al local social del Cercle.

A 2/4 de dues. Refresc al saló-cafè.

Tarda a les 5. A la Sala Cabañes, vetllada teatral a càrrec d'un grup d'ex-alumnes, amb la col·laboració de la Companyia Teatral Sala Cabañes, amb les representacions del sainet, en un acte, *El gitano Tijeras*.

Repartiment:

Tijeras	Joaquín Llorens
Gazapillo	José Font
Blas Bou	Francisco Peidró
Tocasón	Marcelino Bassols

I de la divertida comèdia en tres actes, de Pedro Muñoz Seca i Enrique García Álvarez, *El verdugo de Sevilla*.

Repartiment:

Bonifacio Bonilla	Jaime Cusachs
Nicasio Cañizo	J.M. Pons
Angelini Sansoni	Agustín Alum
D. Ismael Cavalco	Jaime Pinós
Tresols	Rafel Blasco
Talmilla	José Font
Valenzuela	Marcelino Bassols
Mr. Perri	Jorge Romagosa
Riverita	Francisco Peidró
Modesto	Pedro Sans
Sinapismo	EusebioVidiella
Pedro Luís	Ernesto Comas

Homes Coles	Jorge Camp
Frasquito	Joaquín Llorens
Manuel	Ramon Viader
Cotorra	Javier Planas
Corvina	Juan Minguillon
Jacobito	E. Vidiella París
González	Angel Pera
Antonio	Esteban Martí

El dia 22, al Teatre d'Unió de Cooperadors, presentació de l'espectacle del professor Fantomas.

El dia 23, a la Sala Cabañes, estrena de la farsa còmica de Carlos Arniches, *Para ti es el mundo.*

Repartiment:

Amalia	Srta. Claudia Albert
Marcelina	Srta. Pilar Oliveras
La Tere	Srta. Teresa Cusachs
Sra. Reme	Srta. María Campeny
Pili	Srta. Encarnación Bravo
Patro	Srta. María Viñas
Paquito	Sr. Jaime Cusachs
Sr. Santos	Sr. Agustín Alum
Casiano	Sr. Ernesto Comas
Pepe	Sr. Eusebio Vidiella
Bendaña	Sr. Jorge Camp
Telele	Sr. Jesús Ledesma

I el mateix dia, al Teatre de la Unió de Cooperadors, a 2/4 de sis de la tarda, inauguració de la temporada teatral de la Companyia Illa-Comas, amb la comèdia dramàtica *Baltasar*, de l'autor Lluís Elias.

Repartiment:

Mònica	Francisca Ribas
Sor Teresa	Eulalia Illa
Florència	Antonia Espejo
Encarnació	Dolors Illa
Dana	María Hernández
Mare	Carmen Platel
Baltasar	José Parera
Barceló	Rufino Illa
Paco	Juan Tarensi
Albert	Juan Torres
Felip	Marcelo Pi
Forner	Fidel Lozano
Rafael	Francisco Solé
Poeta	José Xaudaró
Bernat	Francisco Rimblas
Amic	Miguel Parera
Editor	Fidel Lozano
Cristóbal	Pedro Nualart
Client 1r	Marcelo Pi
Client 2n	R. Torrent
Home	Francisco Soler

Reproduïm tot seguit la nota final que figura en el programa:

«Los Sres. Abonados de la pasada temporada, que no hayan retirado sus localidades a la 1 del mediodía del domingo 23, consideraremos que renuncian a ellas y dispondremos de sus invitaciones para satisfacer las numerosas solicitudes de nuevos abonados. En preparación, la formidable comedia *Morena Clara*».

El dia 25, a la Sala Cabañes, la companyia titular presenta la comèdia original de Jaques Deval, *Sombra querida.* [La referència és extreta del llibre *75 anys de Sala Cabañes* (Mataró 1991)].

El dia 26, al Teatre Clave, la Compañía de Arte Dramático de Alejandro Ulloa, presenta «el drama fantástico-religioso en siete actos y en verso, original de Don José Zorrilla», *Don Juan Tenorio.*

Repartiment:

Don Juan Tenorio	Alejandro Ulloa
Doña Inés de Ulloa	Ana María Méndez
Madre Abadesa de las Calatravas	Laura Bové
Brígida	Pilar Olivar
Doña Ana de Pantoja	Rosario Torras
Hermana tornera	Carmen Pradillo
Lucía	María C. Pradillo
D. Luís Mejía	Luís Calderón
D. Gonzalo de Ulloa	Rafel Cavo
Marcos Ciutti	Miguel García
Don Diego Tenorio	Enrique Vivó
El Capitán Centellas	Félix Montoya
Christófano Buttarelli	Celedonio Merino
D. Rafel de Avellaneda	José Coturla
Escultor	Enrique Vivó
Alguacil 1°	Carlos de Luna
Alguacil 2°	José Poveda
Gastón	Francisco Camacho

El dijous 28, Sala Cabañes contracta el famós Teatro de Niños, que actua a Barcelona a la Sala Mozart, per representar l'espectacle *Un viaje al país de las maravillas*, amb «Claudinet, los 2 Andreus, Paquito, El muñeco que todo lo sabe, La prensa viajera, Recorrido urbano de Barcelona, sin salir de Mataró, Mis Lumar, La reina del aire, Guiri, El pincel sabio, Borza y Comte, súper-payasos musicales con repertorio de actualidad. Cinco años consecutivos de actuación en la Sala Mozart. Lo más nuevo en el arte de divertir. Director artístico: Ernesto Roca Giménez. Conductor del espectáculo: Sr. Torrecillas».

El diumenge 30, a 2/4 de sis de la tarda, la Sala Cabañes repeteix obra. Segona representació de la farsa còmica de Carnos Arniches, *Para ti es el mundo*, amb el mateix repartiment que el passat dia 23.

NOVEMBRE

Dia 1, Tots Sants. Al Teatre Monumental Cinema, la Compañía de Arte Dramático de Mercedes Collado y José Subirana, en la qual figuren com a actors Angelina Vilasco y Adolfo Marsillach, presenta l'obra de José Zorrilla, *Don Juan Tenorio*.

Repartiment:

Doña Inés de Ulloa	Mercedes Collado
Brígida	María Belda
Dña. Ana de Pantoja	Adelita Velasco
Madre Abadesa-Calatravas	Lola Fenor
Hermana Tornera	Angelita Caballero
Lucía	Angelita Caballero
D. Juan Tenorio	Adolfo Marsillach
D. Luis Lucía	Carlos Lucena
D. Gonzalo de Ulloa	José Subirana
Marcos Ciutti	Juan Melons
D. Diego Tenorio	Francisco Aliot
Buttaralli	Ernesto Martínez
Capitán Centellas	José Llasat
Rafel de Avellaneda	Jorge Grau
Un escultor	A. Martínez
Alguacil 1º	Luís Padrós
Alguacil 2º	Luís Bernal
Gastón	J. Calviño

Els preus eren: Butaques numerades, 9 ptes; butaques 1r pis, també numerades, 8 ptes; entrada general: 3,50 ptes.

Presentat per Organizaciones V. Salvatella.
Representant: J. German Calviño

El dia 3, al Teatre Clavé, commemoració del centenari de la mort de Frederic Chopin (1810-1848). Presentació del Teatro Radiofónico, de l'Emisora E.A.J. 1, Radio Barcelona, amb la comèdia dramàtica dividida en dos actes i set moments musicals, original d'Antonio Losada, que porta per títol *El vals del adiós* i fa referència a la biografia de Frederic Chopin.

Interpretada pel quadre escènic de Radio Barcelona, sota la direcció d'Armando Blanch, amb la notable col·laboració de Vicente Soler, Graciela Crespo, Adelina Jara i el concertista José Selma. Música de Frederic Chopin.

TEATRO CLAVÉ MATARÓ

CENTENARIO DE LA MUERTE DE FEDERICO CHOPIN

(Federico Chopin, 1810-1848)

Jueves, 3 de Noviembre de 1949, en SESIÓN ÚNICA, Noche, a las 10 15 en punto

ANTONIO LOSADA presenta

TEATRO RADIOFÓNICO

Amb

Isidro Sola	Guía
Maria Garriga	Madame
Maruja Villora	Turista 2ª
Antonio Crespo	Turista 3º
José Llassat	Turista 1º
Fernando Parés	Profesor Eisner
Dámaso García	Nicolás Chopin
Carmen Yllescas	Señora Chopin
Isabel Monasterio	Señora Catalani
Adelina Jara	Elena
Enrique Casademunt	Federico Chopin
Vicente Soler	Franz Listz
Edelberto Eiser	Chopin, niño
Graciela Crespo	George Sand

«Historia y fantasía unidas en un relato lleno de emoción y romanticismo, ilustrado por las más bellas páginas musicales de Federico Chopin, con la audición de la primera polonesa escrita por el gran músico, cuando sólo tenía ocho años de edad y dedicada a la condesa Victoria Skarbe, composición inédita», segons expressa el programa.

Preus: Butaca amfiteatre: 14 ptes. Entrada llotja: 14 ptes. Butaca platea: 12 ptes. Butaca circular: 10 ptes. Seient fix 2n pis: 8 ptes. Cadires platea: 6 ptes. Entrada general: 4 ptes.

El dia 6, a la Sala Cabañes, representació extraordinària de la comèdia en tres actes original d'Hugo Falena, versió expanyola de Víctor Gabirondo i Manuel Mordillo, *El último lord.*

Repartiment:

Fredie	Pilar Bocanegra
Alicia	Isabel Camps
Princesa Dinamarca	Rita Jané de Serra
Priscila	Pilar Oliveras
Señora Stones	Maria Campeny
Ketty	Julia Verdaguer
Evelina	Claudia Albert
Señora Welby	Rosa Saleta
Polly	Teresa Cusachs
Camarera	Rosa Sala
Duque de Kilmarnok	Pedro Peradejordi
Gray	Manuel Planas
Arturo	Jaime Colomer
Príncipe Cristino	Jorge Camp
Sr. Sizeland	Jaime Cusachs
Sr. Menders	Pedro Casas
James	Ernesto Comas
John	José Prats
Stewart	José Soler
Peak	Jesús Ledesma

El diumenge dia 13, al Teatre de la Unió de Cooperadors, la Companyia Illa-Comas presenta la comèdia en tres actes, original dels autors Antonio Quintero i Pascual Guillén, *Morena Clara.*

Repartiment:

Trinidad	Antonia Espejo
Dña. Teresa	Francisca Ribas
Juanita Céspedes	Eulalia Illa
La Defensora	Joaquina Rodá
Encarnación	María Hernández
Frasquita	Carmen Platel
Enrique	Juan Torres
D. Elías	Juan Tarensi
Pepe Rosales	José Parera
Rafael	José Xaudaró
Regalito	Francisco Rimblas
Antequera	Fidel Lozano
El Presidente	Pedro Nualart
Un Ujier	Miguel Parera

En aquesta obra el principal personatge, Trinidad, era interpretat per l'actriu Antònia Espejo, muller del traspunt Pepito Dansa, i que feia una graciosíssima creació del seu personatge.

El mateix dia, a la Sala Cabañes, presenten l'obra *El último lord*, original de l'autor Hugo Falena. [La referència és extreta del llibre *75 anys de Sala Cabañes* (Mataró 1991)].

I, també, al Patronat Parroquial de Sant Joan de Vilassar, presentació de la Companyia Teatral Juvenil Germanor, juvenils del Cercle Catòlic de Mataró, amb l'obra original de l'autor mataroní Esteve Albert, que porta per títol *Ester o la professora de geografia.* Seguidament posaren en escena el drama en dos actes i en vers, del malaguanyat autor mossèn Francesc Gay, *La pubilleta de Montalt.* I, com a número final de la vetllada, es representà un número de la coneguda sarsuela *El rey que rabió*, ballant *Las Aldeanas.* En els entreactes, Maria Viñas, Isabel Patuel i M. Rosa Rodríguez recitaren *La Negra, La pubilleta* i *El hada azul*, en aquest ordre.

El dia 20, a la Sala Cabañes, extraordinari festival infantil a càrrec de la Sala Mozart de Barcelona, que ha llogat la sala per a aquesta representació. Atraccions com Nocha, mag modern, Paquito, el ninot que tot ho sap, Claudinet, animador. Exercicis de circ de Tina i Humberto i els pallassos, Pepi, Tuan i Cia.

El dia 26, al Teatre Clavé, Salvador Bonavia presenta, en gira per Catalunya, *La gilda del Paralelo*, amb música del mestre Jaume Mestres.

Amb: María Zaldivar, primera actriu còmica
Isabel Estorh, primera actriu cantant
Lolita Cervantes, vedette
Manuel Murcia, primer actor còmic
Joaquim Díaz, tenor còmic
Francisco Mora, primer actor-galan
Adelita Cubero, primera ballarina
Joaquín de Molina, primer ballarí i coreògraf
«10 Gildas ballet – 10»

El mateix dia, al Foment Mataroní, la Secció Teatral presenta l'obra *Hacia la vida* (no coneixem l'autor) i un sainet.

El dia 27, a la Sala Cabañes, reposició del gran èxit dramàtic *Juan de Médicis.* Al programa no consta el nom de l'autor, tot i que suposem que és obra de Lewis N. Parker, com figura al programa de la representació d'*El Cardenal*, al Teatre Clavé, el dia 21 d'agost.

Repartiment:

Claricia de Médicis	Rita Jané de Serra
Filiberta Chigui	Isabel Camps
Honoria	Pilar Bocanegra
Magdalena	Dolores Segura
Benita	Carmen Fabrés
Elisa	Julia Verdaguer
Juan de Médicis	Pedro Peradejordi
Julián	Antonio Calvo

Bartolomé Chigui	Eusebio Vidiella
Guido Baglioni	Jaime Colomer
Andrea Strozzi	Pedro Casas
Abad de Ramsam	José Prats
Francisco	Aurelio Mataró
Lluís	Jorge Camp
Beppo	Manuel Planas
Mensajero	Francisco Jordá
Pedro	Ernesto Comas
Paje Valentín	J. Alsina

«Soldados y embozados. La acción en Roma, en 1510 y en el palacio de los Médicis.»

En aquesta obra trobem la incorporació de noves actrius i nous actors, com Carme Fabrés, Aureli Mataró, Francesc Jordà i J. Alsina.

DESEMBRE

El dia 4, al Teatre de la Unió de Cooperadors, la Companyia Illa-Comas presenta el drama en tres actes, el tercer dividit en dos quadres, original de Joaquín Dicenta, *Juan José.*

Repartiment:

Rosa	Antonia Espejo
Toñuela	Dolores Illa
Isidra	Eulalia Illa
Mujer 1ª	Carmen Platel
Mujer 2ª	Dolores González
Juan José	Juan Tarensi
Paco	Juan Torres
Andrés	Rufino Illa
El Cano	Pedro Nualart
Ignacio	Eudaldo Muns
Perico	Miguel Parera
El Tabernero	Fidel Lozano
Un cabo-presidio	Francisco Solé
Mozo	Marcelo Pi

En l'obra, el protagonista surt de la presó i torna a casa seva. La gelosia s'apodera d'ell i no es fia de la fidelitat de la seva dona, Rosa. El clímax dramàtic es torna espectacular, quan Juan José, desesperat i enfollit, intenta escanyar-la. Joan Tarensi és un actor molt temperamental i molt histriònic. En una de les representacions d'aquesta obra, segons m'explicà l'actriu Antònia Espejo, i concretament en aquesta escena, l'actor es posà tant en el paper de Juan José, que va faltar poquíssim que no estrangulés de veritat l'actriu. Premia tant i tant, les mans al voltant del coll de l'Antònia, que aquesta va poder alliberar-se de les seves urpes, corrent i amagant-se espantada al lateral de l'escenari. L'escena no podia ser més realista.

El mateix dia, Sala Cabañes presenta una vegada més «los excelentes artistas María Luisa Oliveda y Fernando Cavestany», amb la comèdia en quatre actes, dels germans Joaquín i Serafín Alvarez Quintero, *Tambor y Cascabel.* La companyia actua a benefici de les Escoles del Cercle Catòlic.

Repartiment:

Juanina	María Luisa Oliveda de Pérez
Cruz	Encarnación de Viala
Doña Clara	María Masriera
Lorenza	Carmen Heriz
Amadeo	Fernando Cavestany
Carmelo	José M. Bassols
Joselito	Cristóbal Pérez Serrano
Tristán	Salvador Paniker
D. Fermín	Manolo Bonmatí
D. Claudio	Carlos Conde

Aquesta companyia de teatre amateur estava formada per una colla d'estiuejants que passaven els estius a Olot. Capitanejats per la senyora Maria Lluïsa Oliveda de Pérez, una de les persones més entusiastes i investigadores del teatre, i de molta simpatia, amiga del senyor Jaume Colomer, cada temporada assajaven una obra diferent que sempre, com aquesta vegada, i de manera altruista, venien a representar a la Sala Cabañes. En el repartiment, podem trobar els senyors Josep Maria Bassols i Salvador Paniker.

La Secció Teatral del Centre Parroquial-Foment Mataroní, que el darrer diumenge de novembre inaugura la seva temporada teatral amb la representació de l'obra *Hacia la vida*, el diumenge dia 4 actua al poble del Masnou, representant l'obra de Lluís Rossich, *El preu de la glòria.*

El dia 8, les empreses de la sala d'espectacles de l'Antic Ateneu han introduït importants millores en el local i l'han restaurat totalment. Han pintat les parets, han posat cortines de color grana, amb fistons, a l'escenari, en substitució de l'antic teló i han arreglat i envernissat les butaques. A la vegada, s'ha cregut que era necessari de donar un nom escaient al teatre, i han escollit el nom de Teatre Borràs en homenatge al primer actor, «glòria del teatre espanyol de l'escena catalana», Enric Borràs, que, en justa correspondència, es va dignar a fer una col·laboració especial de les funcions de reobertura del teatre.

I en homenatge a l'eminent actor es representaren, tarda i nit, respectivament, les «joyas del vernáculo», com diu el programa, *Lo ferrer de tall*, original de Frederic Soler –Serafí Pitarra– i *La bona gent*, de Santiago Rusiñol.

Repartiments:

Lo ferrer de tall

Mestre Jordi	Enrique Borràs
Senyora Baronesa	Pepita Fornés
Roseta	Rosa M. Martínez
Biel (el manxaire)	Fresia Coscolla
Agneta	Lola Duran
Boi (esquerrà)	Antonio Martí
Arnal	Joaquim Arasa
El senyor Baró	José Pelayo
Ros	José Rovira
Dalmau	Pedro Aguilar

La bona gent

Senyor Batista	Enrique Borràs
Mariagna	Pepita Fornés
Lola	Rosa M. Martínez
Donya Júlia	Lola Durán
Caterina	Carmen Perelló
Senyor Pepet	Antonio Martí
Senyor Farnell	Pedro Aguilar
Batistet	Joaquín Arasa
Senyor Julià	Ramón Cuadreny
Rafel	Juan Xuclà
Joan de Penya	José Pelayo
Home primer	José Rovira

Preus: Butaques platea, numerades: 10 ptes. Butaques 1r pis: 8 ptes. Entrada general: 4 ptes. Venda d'entrades al Cinema Gayarre, dimecres i dijous, i en les taquilles del teatre una hora abans de les representacions.

En acabar les representacions, l'actor Enric Borràs, per correspondre l'homenatge i els insistents aplaudiments, va dirigir unes breus, però molt emocionants paraules al públic. Va recordar la seva joventut i va dir que, al començament de la seva carrera, va actuar per primera vegada a la nostra ciutat, al Teatre Principal –avui sala d'espectacles del Foment Mataroní– i que els aplaudiments del públic mataroní el varen animar a continuar en el teatre i que ara, al cap dels anys, té la gran satisfacció de poder tornar a constatar l'estimació i l'entusiasme dels mataronins, cosa que agraeix en el més íntim del seu cor. Un fervorós aplaudiment subratllà les darreres paraules del gran actor.

El dia 8, a la Sala Cabañes, la companyia titular presenta l'obra original de H. Malena, *El último lord.* [Referència al llibre *75 anys de Sala Cabañes* (Mataró 1991)].

El dia 13, festes de Santa Llúcia, patrona del sindicat tèxtil, organitzades per C.N.S. –Obra Sindical de Educación y Descanso. A més d'actes religiosos, sardanes, «aperitivo de hermandad, tradicional merienda de las modistillas» i ball per l'orquestra Els Verds de Mataró, a la platea del Teatre Clavé, el teatre també hi és present.

A la Sala Cabañes, la companyia titular posa en escena l'obra original de Lewis Parker, *Juan de Médicis (El Cardenal).* Per poder assistir a la representació, era indispensable recollir a les oficines del Sindicat la corresponent contrasenya, que es facilitava previ lliurament de la invitació donada per les empreses. El canvi de contrasenya per a l'entrada es va poder fer a la taquilla de Sala Cabañes, el dia 9, a partir de 2/4 de 8 del vespre.

El dia 18, al Teatre Borràs, la Companyia Vila-Daví presenta el sainet en tres actes, original de Gaston A. Mantua, *La veïna del terrat.*

Repartiment:

Maria	Maria Vila
Elena	Maria Daví
Dª Sandàlia	Antonia Padrones
Lota	Aurora Tarrida
Tina	Maria Font
Una serventa	Maria Ribas
Eugeni	Pio Daví
Don Pere	Fernando Capdevila
Andalet	Antonio Gimbernat
Tomeu	Manuel Casilla
Andreu	Miguel Graneri
Sr. Gassol	Pedro Font
Agustinet	Amadeo Rovira
Pepet (vigilant)	Luis Carratalà

Direcció: Pio Daví

Preus: Butaca platea, 9 ptes. Butaca pis, 8 ptes. Entrada general, 3,50 ptes.
Venda de localitats al cinema Gayarre.

El mateix dia, al Centre Parroquial d'Argentona, la Companyia Teatral Juvenil Germanor, del Cercle Catòlic de Mataró, representa *La pubilla de Montalt, Nadal a la muntanya* i el ball de *Las aldeanas* de la sarsuela *El rei que rabió.*

El dia 24, al Teatre Borràs, projecció de les pel·lícules *El fanfarrón* i *El gran vals*, seguida d'una sessió de varietats amb el títol de *Paso a la juventud*, amb Coralito Vera, i també l'espectacle de fantasia *Del infierno a la tierra*, per Lian.

Els dies 25 i 26, Nadal i Sant Esteve, al Teatre de la Unió de Cooperadors, la Companyia Illa-Comas presenta la comèdia dramàtica en tres actes, original d'Adolfo Torrado i Leandro Navarro, *La papirusa.*

Repartiment:

Elena «La Papirusa»	Francisca Ribas
Carmela	Joaquina Rodà
Doña Asunción	Eulalia Illa
Luisa	Antonia Espejo
Margot	María Hernández
Juli	Dolores Illa
Cossette	Carmen Platel
Doncella	Dolores González
Anton Laurido	José Parera
Javier	Juan Torres
Giraldez	Francisco Rimblas
Don Germán	Rufino Illa
Velázquez	Juan Tarensi
Don Enrique	Pedro Nualart
Prudencio	Fidel Lozano
Valdemoro	Miguel Parera

Dia 28, al Teatre Borràs, presentació de l'espectacle musical i de revista *Blas Wilson y Santillo*.

CONCLUSIÓ

S'acaba l'any i es publiquen a la premsa local els nous preus del racionament de productes alimentaris:

«**Adults:**

Oli a raó d'un quart de litre per família, al preu de 9 pessetes el litre més els impostos.

Sucre: a raó de dos-cents grams per família, al preu de 7 pessetes quilo més els impostos.

Cafè: a raó de cinquanta grams per família al preu de 39 pessetes quilo més els impostos.

Macarrons: a raó de 100 grams per família, al preu de 7 pessetes quilo més els impostos.

Torró: a raó de dos-cents grams per família al preu de 20 pessetes quilo més els impostos.

Patates: a raó de dos quilos per ració al preu d'1,5 pessetes quilo més els impostos. Si, per dificultats en el transport, no arribés aquest article per fer la repartició el dissabte, aquest es realitzarà tan bon punt arribin.

Infantils fins a un any:

Arròs: a raó d'un quart de quilo per ració, al preu de 3,50 pessetes, més els impostos.

Sucre: a raó de 100 grams per ració, al preu de 7 pessetes quilo més els impostos.

Sabó: a raó de quatre-cents grams per ració, al preu de 5,50 pessetes quilo.

Infantils d'un a dos anys:

Sucre: a raó de tres-cents grams per ració, al preu de 7 pessetes quilo més els impostos.

Sabó: a raó de quatre-cents grams per ració, al preu de 5,50 pessetes quilo.»

I *Els Pastorets*, com cada any, són presents a la nostra ciutat durant el temps nadalenc.

Sala Cabañes, amb les seves representacions de l'*Estel de Natzaret*, de Ramon Pàmies, d'anomenada i volada espectacular no tan sols a Mataró, sinó també per tot Catalunya.

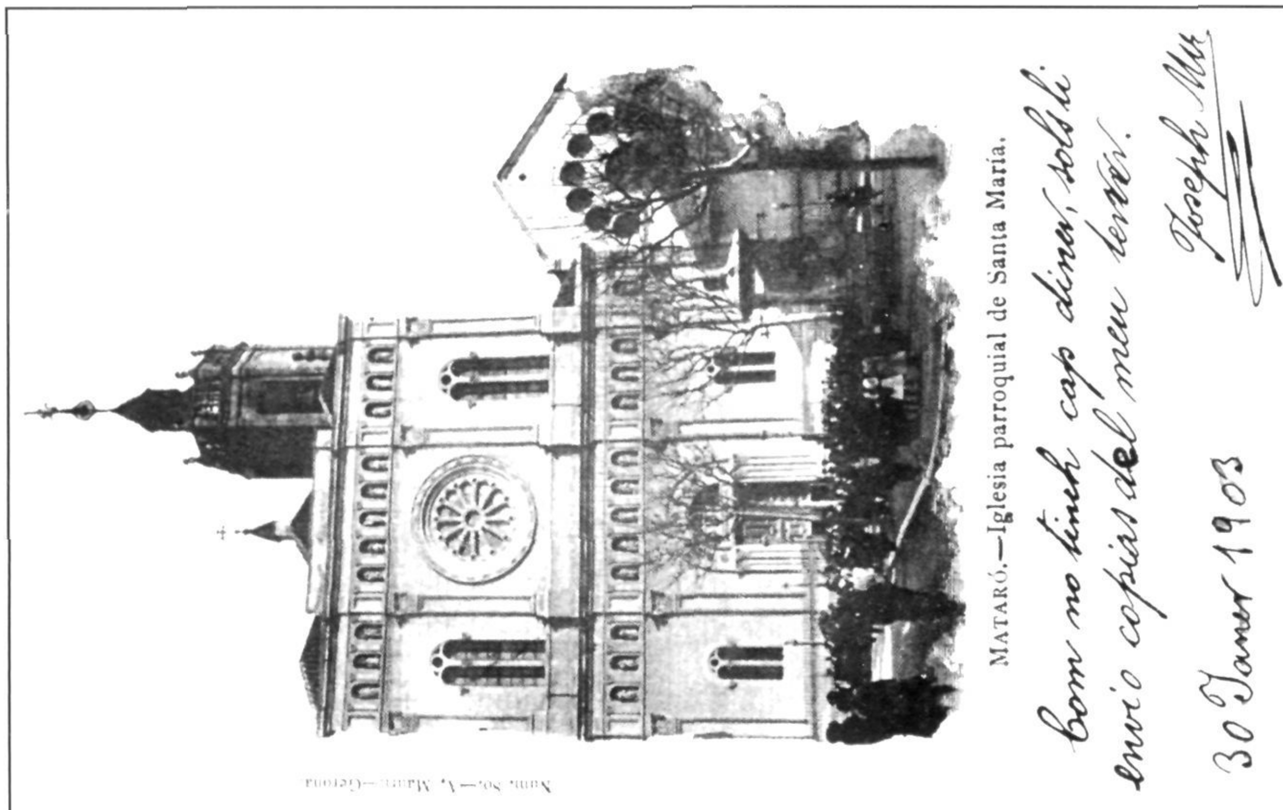
Al Foment Mataroní representen *El Misteri de Nadal*, també amb un cor molt nombrós, acompanyat d'instrumentació musical.

I finalment, també als Lluïsos, en el local de l'Esplanada, davant de les Caputxines, interpretats per joves d'Acció Catòlica, catequistes del catecisme que es feia els diumenges al matí al pati dels Lluïsos, amb el mateix llibret del Foment.

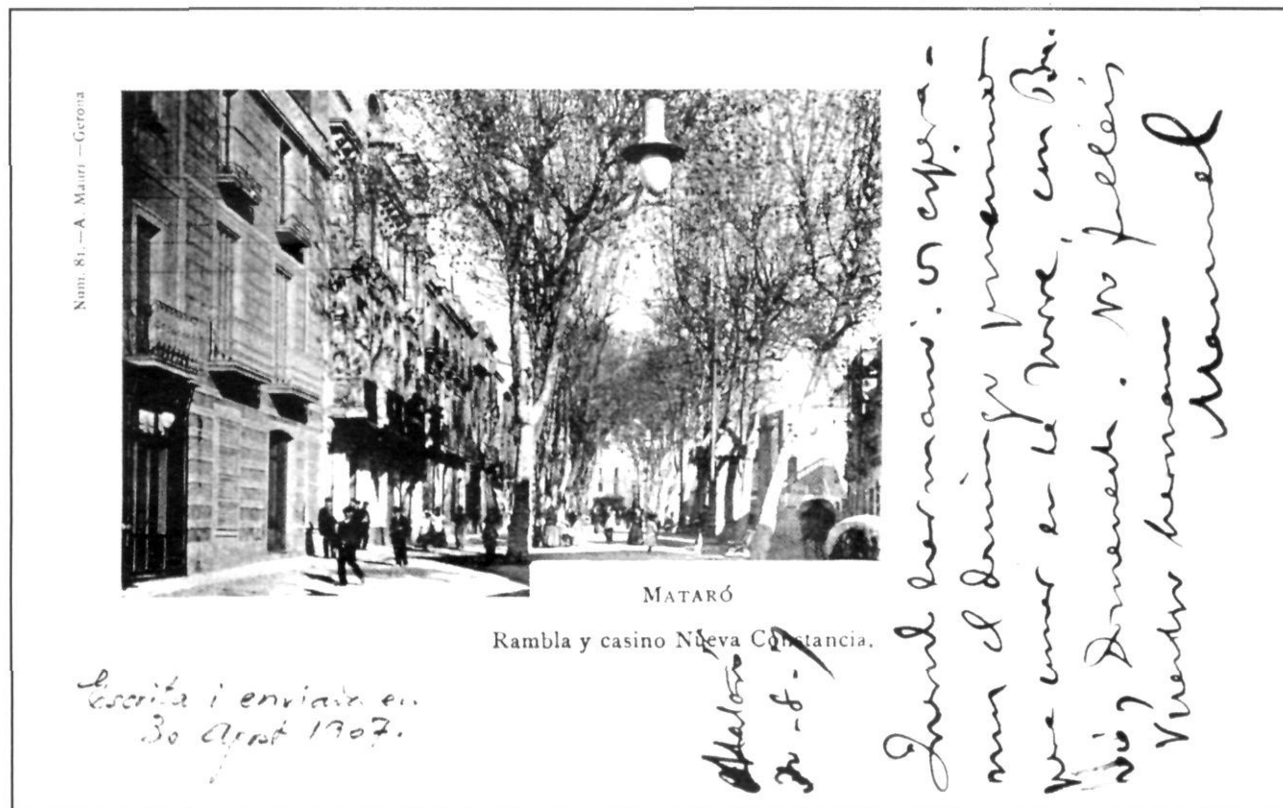
Carles Maicas i Vallès

SALA CABAÑES
Mataro
ruega al Señor colme de bendiciones su hogar cristiano en las próximas Fiestas Navidenas, invitándo a Vd. y su distinguida familia a que las completen dignamente deleitándose con la maravilla escénica de nuestros incomparables
PASTORETS
cuyas tradicionales representaciones anunciamos para los días
25 Diciembre - 26 Diciembre 1949
6'30 tarde 4 tarde
1 – 6 – 8 – 15 – 22 – 29 Enero de 1950 – Tarde, a las 4
Para la obtención de INVITACIONES rigen las mismas normas de los años anteriores, para nuestros socios "abonados".

HOMENATGE AL SENYOR FRANCESC DE P. ENRICH I REGÀS

Santa Maria de Mataró (c.1900). MASMM. Arxiu d'Imatges. Col·lecció Francesc de P. Enrich i Regàs. Postal A. Mauri, Girona, núm. 80.

La Rambla i el casino Nova Constància (c.1900). MASMM. Arxiu d'Imatges. Col·lecció Francesc de P. Enrich i Regàs. Postal A. Mauri, Girona, núm. 81.

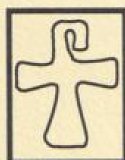
HOMENATGE AL SENYOR FRANCESC DE P. ENRICH I REGÀS

El Velòdrom (c.1900). MASMM. Arxiu d'Imatges. Col·lecció Francesc de P. Enrich i Regàs. Postal A. Mauri, Girona, núm. 103.

El saltant de can Boada (c.1900). MASMM. Arxiu d'Imatges. Col·lecció Francesc de P. Enrich i Regàs. Postal Edición Ivern, Mataró.

Museu Arxiu de Santa Maria
Mataró

Col·labora:

Ajuntament de Mataró
Patronat Municipal
de Cultura